

Tallinn
Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2013-2016
<u>Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse § 20 lg-te 1-3, kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 37, Tallinna Linnavo</u>

1. Kinnitada Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2013-2016 vastavalt lisale.
2. Tunnistada kehtetuks Tallinna Linnavolikogu 16. juuni 2011 otsus nr 104 "Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2012-2015".
3. Tallinna Linnakantseleil avaldada otsus Tallinna linna veebilehel.
4. Otsust on võimalik vaidlustada Tallinna Halduskohtus (Pärnu mnt 7, Tallinn 15082) 30 päeva jooksul arvates otsuse teatavakstegemisest.

Toomas Vitsut
Tallinna Linnavolikogu esimees

	Tallinna Linnavolikogu 14. juuni 2012 otsuse nr 90 LISA
Tallinna eelarvestrateegia aastateks 2013-2016	

Sisukord

Sissejuhatus. 1

Strateegia koostamise lähtealused. 1

Ülevaade Eesti majanduslikust arengust 1

Järgmiste aastate majandusprognoos. 1

Riigi kesktasandi fiskaalpoliitiliste otsuste mõju omavalitsuste finantsvõimekusele. 3

Ülevaade Tallinna majanduskeskkonnast ja rahvastikust 6

2011. aasta eelarve täitmine ja 2012. aasta prognoos. 9

Tallinna arengusuunad aastatel 2012-2016. 10

Linna finantsmajanduse arengud. 11

Linna eelarve tulemi prognoos. 11

Linnaeelarve tulud. 11

Tallinna linna lähiaastate põhieesmärgid. 18

Linna tegevuskulud. 20

Linna tulemi prognoos. 23

Investeeringustegevus. 24

Kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadusest tulenevad nõuded. 27

Pikaajalise võõrkapitali kaasamine ja linnalikviidsuse juhtimine. 28

Linna arvestusüksuse põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse prognoos. 30

Kokkuvõte. 31

Sissejuhatus

Tallinna eelarvestrateegia koostamise lähtealuseks on Strateegia “Tallinn 2030”, Tallinna arengukava 2009-2027, linna valdkondlikud arengukavad, Riigi eelarvestrateegia 2013-2016, riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007-2013, valdkondade rakenduskavad nimetatud strateegia elluviimiseks ning majandusarengu prognoosid aastani 2016.

Linna eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika jätkusuutlikkus keskpikas perspektiivis. Eelarvestrateegia hõlmab nelja eelseisvat eelarveaastat. Linna strateegilistest eesmärkidest, linna eelarvetulude prognoosist ja linna laenustrateegiast lähtudes on kavandatud kulude ja investeeringute prognoositavad mahud eelseisvatel aastatel.

Tallinna linn koostab eelarvestrateegiat juba alates 2001. aastast. 2010. aastal jõustunud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest tulenevalt peab 2012. aastast kajastama eelarvestrateegias andmeid ka kohaliku omavalitsuse üksuse arvestusüksuse kohta. Seega on käesolevas eelarvestrateegias esitatud ka andmed linnale kuuluvate ettevõtete ja sihtasutuste kohta vastavalt seaduses sätestatud nõuetele.

Strateegia koostamise lähtealused

Ülevaade Eesti majanduslikust arengust

2011. aastal moodustas majanduskasv Eestis 7,6% (2010. aastal 3,1%). Enim mõjutas sisemajanduse kogutoodangu suurenemist töötlev tööstus, mille toodang kasvas 38%. Ekspordiks läks ligi 70% töötleva tööstuse toodangust. Eesti suuremad kaubanduspartnerid ekspordi osas on Rootsi, Soome, Venemaa ja Läti, s.o riigid kelle majanduskasv oli Euroopas üks kiiremaid. Enim kasvas elektroonikatööstuse, elektriseadmete, metallitoodete ning masinate ja seadmete tootmine ja eksport. Majandusarengut kiirendas samuti elavnemine ehitussektoris eeskätt välisrahastusega infrastruktuuri objektide ehitamisega ja rekonstrueerimisega seonduvalt. Suure panuse majanduskasvu andis ka turismisektor. Eesti majutusettevõtetes peatus 2011. aastal 2,7 miljonit inimest, sh 1,8 miljonit välituristi, mis on 13% enam kui 2010. aastal.

2011. aastal jätkus ettevõtlussektori müügitulu, tootlikkuse ja kasumi kasv. Ettevõtlussektori kogukasum oli 40% suurem kui 2010. aastal. Ettevõtete kaupade ja teenuste müük suurenes aastaga 18%. Sisemajanduse nõudlus kasvas 2011. aastal 11%. Ettevõtted investeerisid 2011. aastal poole rohkem kui 2010. aastal, kuid esimest korda oli otseinvesteeringute sissevool Eestisse väiksem kui otseinvesteeringute väljavool Eestist.

2011. aastal kasvas ka sisetarbimine. Jaekaubandusettevõtete jaemüük suurenes 2011. aastal püsihindades 4%. Panuse sellesse andis tulu saavate inimeste ja nende sissetulekute kasv. Maksu- ja Tolliameti andmetel kasvas 2011. aastal tulu deklareerinud inimeste arv 2010. aastaga võrreldes 3,8 tuhande võrra (sh viimases kvartalis 7-8 tuhande inimese võrra). Eestis tulu deklareerinud inimeste keskmine sissetulek kasvas aastaga 5,1% võrra, s.o veidi enam kui elukalliduse 5%-line kasv. 2011. aasta III kvartalil kasvas üle pika aja esmakordselt ka reaalpalk.

Järgmiste aastate majandusprognosis

Euroopa Komisjon alandas mais maailmamajanduse 2012. aasta kasvuprognosisi 4,3%-lt 3,3%-le ning ennustas euroalale 0,3% langust. 2013. aastaks prognoosib Euroopa Komisjon euroala majanduskasvuks 1%.

Euroopa Komisjoni hinnangul on Euroopa Keskpanga laenuprogrammid suutnud ära hoida võimaliku uue krediidikriisi ja aidanud vahendada laenuraha reaalmajandusse, mis peaks majanduskasvu toetama. Kuigi euroala riikides toimuv võlakriis 2012. aasta alguses leevenes, on Eesti Panga arvates Euroopa finantssektor endiselt haavatav. Kreeka ja Prantsusmaa valimistulemused näitasid ohumärke, sest oluliselt suurenes nende erakondade toetus, kes ei toeta võetud laenukohustuste lepingujärgset täitmist ning pooldavad riigieelarveliste kulutuste suurendamist.

Kuna Eestil on väga avatud majandus, mõjutavad väliskeskkonna muutused siinseid arengusuundumusi olulisel määral. Kõige enam sõltub Eesti majandusareng Euroopa suuremate majanduste (eeskätt Saksamaa) ja meie põhiliste ekspordipartnerite väljavaadetest. Euroopa Komisjoni kevadprognoosis ennustatakse 2012. aastal Saksamaa majanduskasvuks 0,8% ja 2013. aastal 1,7%, Rootsil vastavalt 0,3% ja 2,1% ning Soomele 0,8% ja 1,6%.

2012. aasta algus on kinnitanud ka Eesti majanduse jahtumist. 2012. aasta I kvartalis suurenes sisemajanduse kogutoodang eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 3,9%. Üle poole kasvust andis ehituses ja kaubanduses loodud lisandväärtuse kasv. Ehitusmahud kasvasid I kvartalis Eestis 29%, kuid

tööstustoodang vähenes 1,8%, sh märtsis 6%. Suurem langus oli elektroonikatööstuse, metalltoodete tootmise ja energeetika osas. Kuigi üle 70% töötleva tööstuse toodangust läks ekspordiks, on ekspordi kiire kasvuperiood möödas.

Tööstustoodang ja selle eksport on liiga aeglaselt liikunud kõrgemat lisandväärtust andva tootmise suunas, endiselt domineerib suhteliselt lihtne ja odav toodang, mis baseerub madalatel kuludel. Riskidest on jätkuvalt suuremad tööjõu väljavool ja kvalifitseeritud tööjõu nappus ning üldine hinnatõus.

Majandusanalüütikud prognoosivad investeeringute vähenemist seoses Euroopa Liidu eelarveperioodi lõppemisega 2013. aastal. Erasektori osa investeerimistegevuses jääb lähiperioodil tagasihoidlikuks seoses negatiivsete suundumustega Euroopa majanduses. Seda kinnitab ka Eesti Panga statistika, mille järgi on pankade laenuportfell pidevalt vähenenud. Pidev hinnatõus ja kvalifitseeritud tööjõu nappus suurendab aga palgasurvet. 2012. aasta I kvartalis kasvasid palgad Eestis 6,9% ning tarbijahinnad 4,4%.

Eesti Panga prognoosi kohaselt suureneb 2012. aastal sisemajanduse kogutoodang töötaja kohta püsihindades 0,7%, tööhõive Eestis residentist tootmisüksustes 1,2% ja palgafond töötaja kohta 3,7%. Eratarbimise kasvuks püsihindades prognoositakse 2,3% ja valitsussektori tarbimise kasvuks 3,4%. Eesti Panga viimane majandusprognoos arvestab 2012. aastal Eestis 1,9%-lise majanduskasvuga. Majanduskasv on liialt aeglane ning see ei taga lähiaastatel inimeste elujärje märkimisväärset paranemist Eestis.

Rahandusministeerium prognoosib käesolevaks aastaks 1,7%-list majanduskasvu. *SEB Nordic Outlook* prognoosib Eesti majanduskasvaks 2012. aastal 1,5%, Eesti Konjunktuuriinstituut aga 2,5%.

Rahandusministeeriumi 2012. aasta kevadprognoosi kohaselt on Eesti majanduse väljavaated järgmised.

Tabel 1. Eesti majandusarengu prognoos (allikas: Rahandusministeerium, 03.04.2012)

Eesti majandusnäitajad 2010-2016	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
SKP püsihindades (mld ^)	11,2	12	12,2	12,6	13	13,5	14
SKP jooksevhindades (mld ^)	14,3	16	16,7	17,7	18,8	20	21,2
SKP nominaalkasv (%)	3,4	11,7	4,4	6,2	6,2	6,4	6,3
SKP reaalkasv (%)	2,3	7,6	1,7	3	3,4	3,5	3,5
Tarbijahinnaindeks (%)	3	5	3,3	3	2,7	2,7	2,7
Tööhõive (tuhat inimest)	570,9	609,1	613,1	619,5	623,2	625,7	628,2
Tööhõive muutus (%)	-4,2	6,7	0,7	1	0,6	0,4	0,4
Tööpuuduse määr (%)	16,9	12,5	11,5	9,6	8,7	8,3	8,2
Keskmine brutokuupalk (^)	792	835	867	910	958	1 011	1 071
Keskmise brutopalgas kasv (%)	1,1	5,4	3,8	5,0	5,3	5,5	6,0
Reaalpalga muutus (%)	-1,8	0,4	0,5	1,9	2,5	2,7	3,2
Kaupade ja teenuste eksport (%)	21,7	24,9	1,0	5,4	6,3	6,7	6,7
Eratarbimise muutus püsihindades (%)	-1,9	4,4	2,2	3,5	3,8	4,7	4,2
Valitsussektori tarbimise muutus (%)	-2,1	1,6	1,0	1,0	0,1	0,1	0,1
Jooksevkonto (% SKP-st)	3,5	3,2	1	0	-1	-2,3	-3,5
Eelarve tasakaal (% SKP-st)	0,1	1	-2,6	-1	-0,6	-0,4	0,5

Rahandusministeeriumi prognoosist lähtudes võib 2012. aastal palgasaajate maksustatav brutotulu kasvada kokku ligi 4,5% ja 2012. aastal 6%. Vaatamata majanduse elavnemisele ületab Eesti sisemajanduse kogutoodang oodatavalt alles 2015. aastal 2007. aasta taseme.

Joonis 1. Eesti sisemajanduse koguprodukt võrreldes 2007. aastaga

Riigi kesktasandi fiskaalpoliitiliste otsuste mõju omavalitsuste finantsvõimekusele

Kohalike omavalitsuste, sh Tallinna areng sõltub oluliselt muutustest Eesti üldises majanduskeskkonnas ning riigi kesktasandil tehtavatest fiskaalpoliitilistest otsustustest, mis puudutavad nii omavalitsuste tulu- kui ka kulubaasi. Seega võib linna eelarvestrateegia perioodil oluliseks riskiks pidada omavalitsuste tulusid ja kulusid reguleeriva õigusruumi ebastabiilsust Eestis.

Viimastel aastatel on süvenenud tendents, kus riigi kesktasand ühepoolselt, omavalitsuste ja omavalitsusliitude arvamust arvestamata, muudab omavalitsuste rahastamise põhimõtteid ning omavalitsuste tulubaasi reguleerivaid riiklikke õigusakte. Vastupidiselt ka välisekspertide soovitudele on viimaste aastate üldine suundumus vastavasisulises õigusloomes olnud pigem omavalitsuste finantsautonoomia vähendamisele. Kärbitud on nii kohalike omavalitsusüksuste tulubaasi kui ka pandud omavalitsustele uusi kohustusi ilma nende täitmiseks täiendavaid vahendeid eraldamata. 2012. aastal on Eestis vaid 39 omavalitsusüksust 226-st, kes suudavad end majandada ilma riigieelarve tasandusfondist saadava toetuseta, ülejäänud sõltuvad täiel määral vaid riigi toetusest.

Tulubaasi väheldasest kasvust tingituna ei ole omavalitsused olnud võimelised suurendama avalike teenuste osutamiseks kulutusi samas proportsioonis hindade kasvuga, mis kahtlemata avaldab mõju pakutavate teenuste kvaliteedile. Riigi õigusaktidest tulenevad muudatused on kaasa toonud kohalike omavalitsuste poolt sisseostetavate teenuste, kaupade, energiakandjate ning teiste sisendite ning seeläbi ka igapäevaste majandamiskulude olulise kasvu. Nii on kohalike omavalitsuste kulud kasvanud seoses käibemaksumäära ja aktsiiside tõstmisega, töötuskindlustusmakse määra tõstmisega jms. Samuti on tarbijahinnad võrreldes 2007. aastaga kasvanud 19,3%, sh 2011. aastal 5%. Pidev hinnatõus on suurendanud nii elanike kui ka kohalike omavalitsuste kui lõpptarbijate jooksvaid kulusid. Nii on vedelkütuse hinnad 2012. aasta aprilli alguseks kasvanud võrreldes 2010. aasta algusega 40%. Toimunud hinnatõusud on kasvatanud paratamatult ka kohalike omavalitsuste kulusid.

2013. aastal toimub Eestis energiaturu avamine kõigile tarbijatele. Energiaturu avamine suurendab oluliselt linna kulusid, tuues kaasa linna asutustele elektrienergia hinna 50%-lise tõusu ning elektriarvete 18-50%-lise kasvu sõltuvalt hinnapaketist ja tarbimise mahust. Pidevalt kasvab kõrgema hinnaga taastuvenergia osatähtsus elektri hinnas ning võrgutasud. 2013. aastast tõuseb põlevkivi aktsiis. Rahandusministeeriumi poolt prognoositav 17%-line elektriarvete hinnatõus ei ole usaldusväärne ega ka tõene.

Muutusi riigieelarve ja kohalike omavalitsuste tulubaasis näitlikustab järgmine tabel (allikas: Rahandusministeerium).

Tabel 2. Kohalike omavalitsuste ja riigieelarve tulud ja kulud aastatel 2008-2011

Tulud/kulud	2008	2009	2010	2011	Muutus 2011/2008	
	täitmine	täitmine	täitmine	täitmine	^	%
Kohalikud omavalitsused						
Tulud kokku	1 454 167	1 291 779	1 270 092	1 323 568	-130 599	-9,0
sh maksutulud kokku	794 233	691 798	650 235	695 515	-98 718	-12,4
sh tulumaks	734 176	634 097	584 697	618 539	-115 636	-15,8
maamaks	48 260	48 249	51 307	51 467	3 207	6,6
kaupade ja teenuste müük	140 445	139 129	139 104	144 026	3 582	2,6
toetused	469 997	417 434	431 780	441 033	-28 963	-6,2
muud tulud	49 493	43 441	48 973	42 988	-6 505	-13,1
Tulud ilma toetusteta	984 170	874 345	838 312	882 534	-101 636	-10,3
Kulud kokku	1 517 635	1 358 431	1 249 379	1 296 277	-221 357	-14,6
Riigieelarve						
Tulud kokku	5 423 247	5 476 278	5 610 188	5 889 621	466 374	8,6
Tulud ilma toetusteta	4 948 735	4 645 406	4 463 738	4 758 880	-189 855	-3,8
Kulud kokku	5 713 002	5 581 740	5 602 488	6 164 619	451 617	7,9

Võrreldes 2008. aastaga on kohalike omavalitsuste tulud vähenenud 9%, sh maksutulud 12,4%. See on tunduvalt enam kui riigieelarve tulud vähenemine.

Kahjuks ei ole Eesti riik arvesse võtnud Euroopa kohalike omavalitsuste esinduskogu - Euroopa Regionaalsete ja Kohalike Omavalitsuste Kongress (edaspidi *CLRAE*) soovitusi Eestile, milles tehti ettepanek muuta seadusandlust, suurendamaks eraldi kohalikele omavalitsustele neile põhiseaduse ja teiste seadustega pandud kohustuste täitmiseks. *CLRAE* soovitas anda omavalitsustele suurem finantsautonoomia ning õigus kehtestada senisest suuremal määral kohalikke makse. Kongress rõhutas, et Eesti riik peab kaasama omavalitsusi ja nende ühendusi seadusmuudatuste arutellusse, kui muudatustega lisanduvad omavalitsustele rahalised kohustused.

2011. aasta valitsuskoalitsioonileppes lubati omavalitsuste iseseisva tulubaasi, regionaalse tasakaalustatuse ja kohaliku demokraatia suurendamise eesmärgil viia omavalitsuste pikaajaline planeerimine riigi eelarvestrateegiasse. Üldise suundumusena pidi tänaste väikeste kohalike maksutulude, suure osatähtsusega riigitoetuste ja kohalike maksude asemel oluliselt suurenema omavalitsuste roll oma maksutulu kujundamisel. Paraku ei kajastatud kohalike omavalitsuste pikaajalise planeerimise aluseid ei 2011. aastal ega 2012. aastal heakskiidetud riigi eelarvestrateegias. Riigi uue eelarvestrateegia aastateks 2013-2016 koostamise protsessi ei kaasatud kohalike omavalitsusliitude esindajaid neid puudutavates küsimustes.

Kuigi eelarvevõimaluste tekkimisel lubatakse üle vaadata kohalike omavalitsuste tulubaasi kujunemise alused, võttes arvesse nende koonddefitsiiti, ei ole hetkel riigi eelarvestrateegias kavandatud kohalikele omavalitsusüksustele tulumaksu ega tasandusfondi suurendamist.

Kuna omavalitsuste tulubaasi kujunemise aluste läbivaatamine ning omavalitsusüksuse tulumaksu ja tasandusfondi suurendamine on eeltoodu kohaselt sõltuvusse seatud valitsussektori koondnäitajatest, väärrib märkimist vaieldamatu tõsiasi, et hoolimata keerulistest aegadest on nii Tallinna linn, kui ka teised Eesti omavalitsusüksused olnud oma finantstegevuses vägagi alalhoidvad. Nii näiteks lõppes keerulistele oludele vaatamata kohalike omavalitsuste 2010. eelarveaasta ülejäägiga, kus tulused kogunes 27,2 miljonit eurot (426 miljonit krooni) rohkem kui tehti kulutusi. Kohalike omavalitsuste võlatase langes aastaga 3%. Samal ajal oli keskvalitsuse eelarve puudujääk 92,4 miljonit eurot (1,4 miljardit krooni).

2011. aastal kogusid kohalikud omavalitsuse tulused 16,9 miljonit eurot rohkem kui tehti kulutusi ning üldine võlatase jäi aastatagusega võrreldes samale tasemele. Keskvalitsuse kulutused ületasid 2011. aastal juba neljandat aastat järjest taas tulused, kuigi defitsiiti jäadi vaid 0,7 miljoni euroga. Samas suurenes keskvalitsuse laenude maht 5%, (võlakirjade maht küll vähenes 4%, samas lõviosa keskvalitsuse võlast (83%) moodustavad just laenud).

Tuginedes Rahandusministeeriumi poolt avaldatud 2012. aasta kevadprognoosile võib väita, et taoline suundumus jätkub ka eelolevatel aastatel.

26. aprillil 2012 Vabariigi Valitsuse poolt heakskiidetud riigi eelarvestrateegias esitatud prognoosi kohaselt kasvavad kohalike omavalitsusüksuste tulud ja kulud vaadeldaval perioodil järgmiselt:

Tabel 3. Kohalike omavalitsuste tulud aastatel 2010-2016 (miljonit eurot)

Kohalikud omavalitsused	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Tulud kokku	1270	1324	1357	1418	1441	1473	1531
kasv eelmise aastaga %-des	x	4,3	2,5	4,5	1,6	2,2	3,9
tulumaks	585	619	652	707	751	798	852
tasandusfond	70	72	72	73	72	72	72
Kulud kokku	1249	1295	1390	1449	1478	1509	1566
Tarbijahinnaindeks (%)	3	5	3,3	3	2,7	2,7	2,7

Riigi eelarvestrateegias esitatud prognoosi kohaselt kasvavad kohalike omavalitsuste tulud vaadeldaval perioodil 1,6-4,5% aastas, seega isegi vähem kui on THI kasv. Kiirem on kasv vaid tulumaksu osas.

Tulumaksueraldised omavalitsustele kasvavad vaid tööhõive ja keskmise palga suurenemise tulemusena.

Seadusandja ei kavanda ka muutusi kohalike maksude seaduses. Kohalike maksude loetelust müügitulude kaotamist põhjendati väitega, et see alandab kaupade ja teenuste hinda. Peale müügitulude kaotamist kasvasid aga 2012. aasta I kvartalis Eestis tarbijahinnad 4,3% ning Rahandusministeeriumi 2012. aasta

kevadprognoosis tõdetakse, et müügitulu kaotamise mõju hindadele oli 0%.

Maamaksuseaduse muutmise tulemusena kaotatakse alates 01.01.2013 maamaks kodualuselt maalt tiheasustusega alal kuni 1 500 m² ja hajaasustusega piirkonnas kuni 2 hektari ulatuses. Praeguse ajani ei ole seadusandlikult reglementeeritud, mis määral ja kuidas kompenseeritakse kohalikele omavalitsustele maamaksu vähenemine. Kuigi riigi eelarvestrateegias aastateks 2013-2016 lubatakse kodualuse maa maksuvabastuse kompenseerimise eesmärgil kohalikele omavalitsustele eraldatava tulumaksu määra tõsta 2013. aastal 0,17 ja 2014. aastal 0,03 protsendipunkti võrra, siis lõplik selgus hetkel veel puudub. 2012. aasta 19. aprillil toimunud Vabariigi Valitsuse kabinetinõupidamisel otsustati, et lisaks vabastatakse maamaksu tasumisest ka valitsusasutused. Seega tuleb suuremate linnade puhul veelgi suuremas matus kompenseerida maamaksu vabastusest tulenev tulude vähenemine.

Valitsuskomisjoni ja omavalitsusliitude koostöökogu delegatsiooni kohtumisel esitas Vabariigi Valitsus ettepaneku alandada üleriigilise tähtsusega maardlate kaevandamisõiguse tasust eraldi kohalikele omavalitsustele 50%-lt 20%-le.

Riigi eelarvestrateegias lubatakse kohalike omavalitsuste tulubaasi suurendamise eesmärgil tõsta kohalike teede hoiu rahastamise osakaalu üldises teehoiu rahastamises. Täpsem rahastus lepitakse kokku iga-aastase riigieelarve koostamise protsessis.

Kõik see muudab kohalikele omavalitsustele järjest raskemaks pikaajaliste finantsprognooside tegemise. Riigi ettearvamatut käitumist peavad ka majandusanalüütikud Eesti majanduskeskkonna üheks suurimaks probleemiks. Audiitorfirma Ernst & Young Baltic AS äririskide ja -võimaluste uuringu kohaselt peetakse üheks oluliseks riskifaktoriks pidevaid ja ootamatuid maksualaseid muudatusi.

Riigi eelarvestrateegias aastateks 2013-2016 on veel välja toodud järgmised algatused, mis mõjutavad riigieelarve, kohalike eelarvete, ettevõtete ja elanike tulusid:

- 2012. aastal tulumaksusoodustuse ülempiiri langetamine 3196 eurolt 1920 eurole (mõju alates 2013. aastast);
- 1. jaanuarist 2013 tubakaaktsiisi tõstmine 10%;
- 1. jaanuarist 2013 soojuse tootmiseks kasutatava põlevkivi aktsiisi tõstmine 0,3 eurole GJ kohta;

- alkoholiaktsiisi tõstmine igal aastal 5% võrra;
- 1. jaanuarist 2013 töötuskindlustusmaks määrat vähendamine 4,2%-lt 3%-ni.

Ülevaade Tallinna majanduskeskkonnast ja rahvastikust

Tallinna majanduskeskkond

Tallinn on Eesti teenindus-, kaubandus- ja finantskeskus, kus paikneb enamiku üleriigiliste ettevõtete juhtimine. Rahvusvaheliste ettevõtete Eesti turule suunatud harukontorid asuvad samuti valdavalt Tallinnas. Tallinn on kogu Eesti arengu mootoriks, mille edukusest sõltub olulisel määral Eesti muude piirkondade areng. Tallinn koos teiste Harjumaal kohalike omavalitsusüksustega moodustab Eesti võimsaima majanduspiirkonna.

Tallinnas toodetakse 51% Eesti sisemajanduse kogutoodangust, koos Harjumaaga aga üle 61%. Elaniku kohta on sisemajanduse kogutoodang ligi 17 tuhat eurot, mis on 171% Eesti keskmisest tasemest. 79% lisandväärtusest toodetakse Tallinnas teenindussfääris, tööstuse ja ehituse osatähtsus on 21%. Enamus lisandväärtusest luuakse hulgi- ja jaekaubanduse, hotellide ja restoranide, finantsvahenduse, kinnisvara, avaliku halduse, hariduse, tervishoiu, veonduse, side jm sotsiaal- ja isikuteeninduse valdkonnas.

Tallinnas oli registreeritud viimati 2010. aastal avaldatud statistilise ülevaate kohaselt 41 020 ettevõtet, mis moodustab 41% Eestis registreeritud ettevõtete arvust. Nendest 21% tegutses hulgi- ja jaekaubanduses ning mootorsõidukite remondi ettevõtetes, 16% kutse-, teadus- ja tehnikaalal, 9% ehituses, 8% haldus- ja abitegevuse valdkonnas, 8% kinnisvara valdkonnas, 7% veonduses ning laonduses ning 6% töötlevas tööstuses. Tallinna ettevõtetest on valdav osa väikesed, alla 10 töötajaga mikroettevõtted, mis moodustasid 92% registreeritud ettevõtete arvust. 10–49 töötajaga ettevõtete arv oli 2500, 50–249 töötajaga ettevõtteid oli 521. Üle 250 töötajaga ettevõtteid oli Tallinnas vaid 88. Ettevõtluse arendamiseks on ka Tallinna linn andnud oma panuse läbi tööstusparkide ja ettevõtlusinkubaatorite loomise ning ettevõtluse toetamise erinevate toetusliikidega jne. Tööstusparkides, tehnopolides ja ettevõtlusinkubaatorites tegutses 142 ettevõtet.

Tallinnas paiknevate ettevõtete müügitulu ja investeeringud põhivarasse on viimastel aastatel olnud üle 50% Eesti vastavatest mahtudest. 2011. aastal moodustas Tallinnas registreeritud ettevõtete osatähtsus kogu Eesti ekspordist hinnanguliselt 44%.

Kuigi 2011. aasta kohta statistilised andmed veel puuduvad, siis olulisi muutusi 2010. aastaga ei ole toimunud. Prognoosida võib pigem Harjumaa ja sh Tallinna osatähtsuse tõusu võrreldes Eesti keskmiste näitajatega. Seda kinnitavad ka Maksu- ja Tolliameti andmed, mille põhjal enamustes Eesti omavalitsustes tulu saavate inimeste arv väheneb. Lahkujad on põhiliselt siirdunud ja suunduvad Tallinna ja selle lähipiirkonda.

2011. aasta sügisel Statistikaameti poolt avaldatud andmetel jagunes 2009. aastal sisemajanduse kogutoodang regiooniti järgmiselt:

Tabel 4. Eesti sisemajanduse kogutoodang jooksevhindades*

	2008	
Maakond, linn	mln ^	osa
Kogu Eesti	16 107	
Harju maakond	9 598	
sh Tallinn	7 917	
Hiiu maakond	71	
Ida-Viru maakond	1 312	
Jõgeva maakond	191	
Järva maakond	252	
Lääne maakond	201	
Lääne-Viru maakond	541	
Põlva maakond	186	
Pärnu maakond	763	
Rapla maakond	224	
Saare maakond	291	
Tartu maakond	1 667	
sh Tartu linn	1 360	
Valga maakond	201	
Viljandi maakond	367	
Võru maakond	243	

* regionaalsed andmed avaldab Statistikaamet ligi kolmeaastase nihkega.

Joonis 2. Regioonide osatähtsus sisemajanduse kogutoodangust 2009. aastal

Tallinna rahvastik

Vaatamata sellele, et Eesti rahvaarv tervikuna jätkuvalt väheneb, Tallinna rahvastikuregistrijärgne rahvaarv kasvab. Statistikaameti andmetel oli Eesti elanikkonna arv käesoleva aasta alguseks 1318 tuhat inimest ning see vähenes aastaga ca 3 tuhande inimese võrra. Tallinnas oli 2012. aasta 1. jaanuaril rahvastikuregistri andmetel 416 144 elanikku, suurenedes aastaga 4164 inimese võrra. Tallinna rahvaarv kasvas nii loomuliku

iibe (818 inimese võrra) kui mehhaanilise iibe tagajärjel (4190 inimese võrra), osaliselt vähendas kasvu rahvastikuregistri korrastamine, mille tulemusena vähenes registrijärgsete elanike arv 844 inimese võrra. Majanduskriisi tõttu mujal Eestis töö kaotanud inimesed tulevad sageli tööd otsima pealinna, suurendades rahvastikuregistris arvelevõtmise korral ka linna elanikkonda. 2011. aastal registreeris oma elukoha Tallinna aadressil 13 891 inimest ning Tallinna elanike nimekirjast lahkus 9701 inimest. 2011. aastal sündis rahvastikuregistri andmetel Tallinnas 4970 last, sündide arv ületas sumajuhtude arvu 818 võrra.

Tallinna elanikkond nagu Eesti elanikkond pidevalt vananeb. Tööealiste inimeste osatähtsuse vähenemine rahvastikust kiireneb 2016. aastast, mis toob kaasa maksumaksjate arvu vähenemise ning pensionäride arvu kasvu.

Joonis 3. Tallinna elanikkonna vanuseline struktuur seisuga 01.01.2012

Tallinna rahvastikuregistri järgne elanike arvu kasv jätkub ka 2012. aastal. 1. juuni 2012 seisuga oli Tallinnas 416 536 elanikku.

Järgmine tabel iseloomustab Tallinna rahvastikuregistri järgset elanikkonna kasvu aastate ja linnaosade lõikes.

Tabel 5. Tallinna elanikkond linnaosade lõikes aastatel 2004-2012

Tallinna elanikkond seisuga 01.01	2004	2006	2008	2010
Tallinn kokku	392 306	403 505	401 372	406 703
sh Haabersti	37 187	38 968	39 587	41 051
Kesklinn	44 205	46 180	47 671	48 646
Kristiine	29 424	29 816	29 478	29 395
Lasnamäe	112 368	114 142	112 001	114 258
Mustamäe	64 918	65 692	64 243	64 113
Nõmme	37 772	39 436	38 725	38 100
Pirita	10 388	12 277	14 039	15 135
Põhja-Tallinn	56 044	56 994	55 628	56 005

Joonis 4. Tulu saajate arv Tallinnas 2008-2011

Vaatamata Tallinna elanikkonna kasvule ja registreeritud töötuse vähenemisele ei kaasnenud sellega koheselt tulu saanud inimeste arvu kasv. 2011. aasta alguses tulu saanud inimeste arv isegi vähenes 2010. aasta sama perioodiga võrreldes. Märkimisväärsem kasv algas suvel. Aasta keskmisena oli

2011. aastal Tallinnas 176,8 tuhat tulu saanud isikut, mis on 2,8 tuhande inimese võrra enam kui 2010. aastal. Statistikaameti andmetel oli tööhõive 2011. aastal Tallinnas 201,8 tuhat inimest. Tulu saanud inimeste arvu kasvu ja tööhõive kasvu vahe tuleneb põhiliselt asjaolust, et osa inimesi on küll rahvastikuregistri järgsed Tallinna elanikud, kuid saavad tulu ja maksavad makse üldjuhul välismaal. Seega ei kajastu nad tulusaajatena Maksu- ja Tolliameti arvestuses.

Tulu saanud ja seda deklareerinud inimeste arvu kasv jätkus ka 2012. aastal, kuid alates 2011. aasta IV kvartalist on kasv eelmiste kuude suhtes olnud aeglane.

2011. aasta eelarve täitmine ja 2012. aasta prognoos

2011. aasta eelarve täitmine

Linna bilansimaht seisuga 31.12.2011 oli 1,2 miljardit eurot ja netovara 0,9 miljardit eurot.

Alates 2000. aastast on linna peamiseks eelarvepoliitiliseks eesmärgiks olnud hoida linna tulem enne amortisatsiooni positiivseks. Seatud eesmärki täitis linn ka 2011. aastal.

2011. aasta eelarve tulud täideti summas 431 859 tuhat eurot, mis on 97,4 % kavandatust. Tulumaksu tulu saadi 220 627 tuhat eurot, mis on 2 038 tuhat eurot ehk 0,9% kavandatust rohkem. Tulumaks kasvas seoses tulu saanud inimeste arvu ja nende sissetulekute kasvuga. Aastaga kasvas tulu saanud inimeste arv 1,6% ja nende keskmine deklareeritud tulu 4,5%. Keskmine maksustatav brutotulu ühe tulu saaja kohta oli 897 eurot kuus.

Maamaksu saadi 22 159 tuhat eurot, mis on 961 tuhat eurot ehk 4,5% enam kui kavandati. Maksu- ja Tolliameti andmetel määrati Tallinnas 2011. aastal 149 043 isikule 186 141 maaüksuse eest maamaksu kokku 21 726 tuhat eurot.

Kohalikud maksud moodustasid 5,6% eelarve tuludest. Kohalike maksude tulu oli 2011. aastal 24 137 tuhat eurot, mis on 1 049 tuhat eurot ehk 4,5% enam kui kavandati. Kõigi kohalike maksude maksutulu oli kavandatust suurem. Tulude ületamine oli tingitud eeskätt tulude konservatiivsest planeerimisest, mis arvestas riskina võimalikke negatiivseid muutusi majanduskeskkonnas. Müügitulu osas avaldas olulist mõju ka tarbijahindade 5%-line kasv, mis suurendas samas proportsioonis ka müügitulu tulu. Parkimistulu ületamist soodustasid aasta lõpu soodsad ilmastikuolud. Seoses lume puudumisega oli võimalik parkimiseks kasutada pea kõiki linna tasulisi parkimiskohti.

Kaupade ja teenuste müügist saadi tulu 61 507 tuhat eurot, mis on 2 488 tuhat eurot ehk 3,9% vähem kui kavandati. Planeeritust vähem saadi tulu ühistranspordi piletulust, kuid ka tasu teistelt omavalitsustelt munitsipaalkoolide ja lasteaedade tegevuskulude katteks, tulu spordiasutuste tasuliste teenuste eest, kalmistuteenustelt jne.

Toetusi riigieelarvest ja muudelt residentidelt, välisrahastust jm toetusi saadi kokku 90 758 tuhat eurot, mis on 12 630 tuhat eurot ehk 12,2% kavandatust vähem. Enamus riigieelarvelistest toetustest eraldati toetusfondi kaudu, kokku 59 476 tuhat eurot. Samas tuleb lisada, et linna poolt riigieelarvesse makstavad summad maksude näol on suuremad kui riigieelarvest saadavad toetused. Välisrahastusega projektide kaasfinantseerimiseks saadi eraldisi kokku 686 tuhat eurot ning annetusi 195 tuhat eurot. Välisrahastust saadi 18 688 tuhat eurot, mis on 60,9% kavandatust. Välisrahastuse alatäitmine oli tingitud asjaolust, et mitmeid investeerimisprojektide realiseerimine algas kavandatust hiljem (käsitatud investeerimistegevuse osas).

Tegevuskulude osas oli linna asutuste esmaseks prioriteediks seadusjärgsete avalike teenuste osutamine linna elanikele, kasutades olemasolevaid vahendeid säästlikumalt ja otstarbekamalt.

2011. aasta tegevuskulude täitmiseks koos 2010. aastast ülekantud kulude täitmisega kujunes 388 973 tuhat eurot, mis on 95,7% eelarve tegevuskulude lõplikust mahust. 2011. aastal täitmata ja eelarves ülekantavaks määratud tegevuskulusid kanti üle 2012. eelarveaastasse summas 6 458 tuhat eurot.

Suurima osakaaluga olid linna tegevuskuludes haridusvaldkonna kulud (36,6%), millele järgnesid kulud linnatranspordile (14,2%) ja sotsiaalhoolekandele (10,5%).

Võimaldamaks kiiret ja paindlikku reageerimist majanduskeskkonnas toimuvatele muudatustele rakendati Tallinna linnas täiendava korraldusliku meetmena eelarve kulude ja omatulude täitmise kavandamist kvartalite lõikes. Omatulude täitmisel kavandatust väiksemas mahus oli linna asutustel kohustus tagada vastavas ulatuses ka asutuse kulude kokkuhoid (linnapea 31. jaanuari 2011 käskkiri nr PO-1/23).

2011. aasta investeerimisprojektide lõplikuks eelarve mahuks kujunes 61 978 tuhat eurot ning täitmiseks 35 744 tuhat eurot. Investeerimisprojektide teostamisel olid katteallikateks 50,4% välisrahastus, 39,9% linna omafinantseering, 7,7% riigieelarvelised eraldised ja 2% muud sihtotstarbelised vahendid.

Investeeringiprojektide täitmine plaanitud väiksemas mahus oli peamiselt tingitud välisrahastusega projektide riigihangete vaidlustamisest ning mitmete projektide puhul ka riigihangete korduvast nurjumisest, seoses millega lükkus edasi ka tööde teostamise aeg. Mitmed välisrahastusega projektid takerdusid ka seoses tööde teostaja pankrotistumisega ja sellega seoses uute hangete korraldamisega. Mitmete projektide ehitustööd viibisid ka detailplaneeringute vaidlustamise tõttu.

2012. aasta eelarve täitmise prognoos

Kuigi Eesti majandusareng on 2012. aastal aeglustunud, on riigi- ja kohalike omavalitsuste eelarvetulude laekumine olnud planeeritud edukam. Ka Tallinna linna eelarvetulude täitmine on olnud kavandatust suurem. 2012. aasta 4 kuuga täideti aasta eelarvega kavandatud linnakassa tuludest 35,9%, linna asutuste omatuludest 33% ja toetustest 31,3%. Võrreldes 2011. aastaga on saadud maksutuluid 8,2% enam, sh tulumaksu 9,5% ja maamaksu 33% enam. 2011. aastaga võrreldes on suurenenud tulu saanud inimeste arv ja nende sissetulekud. Majandusanalüütikute prognooside kohaselt kasvab keskmine palk peale aastate pikkust reaalsalga langust 2012. aastal kiiresti, kuid kasv pidurdub aasta lõpus. Kuna elanike reaalitud kasvavad, siis suureneb ka nende ostujõud ja võime tarbida enam ka linna poolt osutatavaid teenuseid.

Eeltoodust lähtudes võib prognoosida, et 2012. aasta eelarve tulud täidetakse ja mitmete tululiikide osas kujuneb tulude täitmine kavandatust suuremaks.

Tallinna arengusuunad aastatel 2012-2016

Tallinna arengusuundade alusdokumendiks on strateegia "Tallinn 2030", määratledes strateegilised arengusuunad ja põhivalikud nende saavutamiseks. Selle alusel on koostatud Tallinna arengukava 2009-2027 ja valdkondlikud arengukavad ning linna eelarvestrateegia.

Tallinna arendamisel lähtutakse järgmistest põhimõtetest:

- linlaste heaolu primaarsus;
- linna konkurentsivõime tagamine teiste linnade ja piirkondade suhtes;
- arengu säästlikkus ja jätkusuutlikkus;
- sotsiaalsete väärtuste põhilisus;

- arengu tasakaalustatus;
- kohaliku omavalitsemise demokraatlikkus ja teadmispõhisus;
- kohaliku omavalitsuse rolli suurendamine avalike teenuste osutamisel.

Lähiaastatel on linna prioriteediks majanduse edendamine, ettevõtluse toetamine, pensionäride ja toimetulekuraskustega inimeste toetamine, ühistranspordisüsteemi eelisarendamine, tasuta ühistranspordi tagamine Tallinna elanikele, mis on üheks sammuks puhtama keskkonna saavutamiseks ja võimaldamaks Tallinnal konkureerida rohelise pealinna tiitlile, jm.

Tallinn areneb ka järgnevatel aastatel linnastu mudeli suunas, moodustades juba praegu ühtse tööjõuareali muu Harjumaaga ja Põhja-Raplamaaga. See aga eeldab tulevikus kogu linnastupiirkonna kooskõlastatud planeerimist ja arendamist. Vajalik on hoogustada Tallinna ja teda ümbritsevate omavalitsuste ühistegevust ja koostööd. Tallinna areng on edukas vaid teiste linnade ja valdadega koostöös moodustatava laialdase regionaalse ja rahvusvahelise koostöövõrgustiku toel. Tallinn on Eesti värav rahvusvahelisse maailma, mis teenindab suurel määral kogu Eestit. Tallinna kui Eesti arengumootori edust sõltub suurel määral ka Eesti muude piirkondade areng.

Linna finantsmajanduse arengud

Linna eelarve tulemi prognoos

Linnaeelarve tulud

Eelarvestrateegiaga hõlmatud perioodil on linna tulude prognoosimisel lähtutud järgmistest eeldustest:

- Tallinna rahvastikuregistrijärgne elanikkond püsib vahemikus 410-420 tuhat elanikku;
- Majanduse nominaalkasv on eelarvestrateegia perioodil üle 6% aastas ja reaalkasv 3-3,5% aastas;
- keskmise palga kasv on 5-6% aastas;
- elanike elamaasumine ja tööleasumine välisriikidesse väheneb;

- tööhõive kasvab 0,5-1% aastas;
- tulumaksu maksjate keskmine arv kuus, kelle tulumaks laekub Tallinna eelarvesse, jääb vahemikku 175-180 tuhat inimest;
- riik ei vähenda täiendavalt omavalitsuste tulu- ja maksubaasi ega eraldatavaid toetusi;
- 2013. aastal võetakse vastu Euroopa Liidu struktuurivahendite perioodi 2014-2020 kasutamise tingimused ja sellega seonduvad riiklikud õigusaktid.

Alljärgnevalt on esitatud linnaelarve tulude prognoos aastateks 2012-2016.

Tabel 6. Eelarve tulud 2011-2016 (eurot)

Tululiik	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	täitmine	prognoos	prognoos	prognoos	prognoos	prognoos
Maksutulud kokku	266 922 556	263 012 000	285 322 000	301 032 000	317 042 000	331 152 000
Riiklikud maksud	242 785 903	256 000 000	278 300 000	294 000 000	310 000 000	324 100 000
sh üksikisiku tulumaks	220 627 042	232 700 000	250 300 000	266 000 000	282 000 000	296 100 000
maamaks	22 158 861	23 300 000	28 000 000	28 000 000	28 000 000	28 000 000
Kohalikud maksud	24 136 652	7 012 000	7 022 000	7 032 000	7 042 000	7 052 000
Lõivud	582 041	535 391	546 891	557 191	567 391	578 031
Kaupade ja teenuste müük	61 507 418	63 729 778	50 056 032	50 524 309	50 729 498	50 933 723
Finantstulu	209 974	285 000	300 000	300 000	300 000	300 000
Muud tulud	2 865 085	1 597 183	1 354 520	1 429 024	1 524 929	1 526 800
Kasum vara müügist	1 875 810	1 746 496	1 604 686	1 479 780	1 162 085	1 907 749
sh vara müük	5 571 369	3 476 783	2 811 398	2 576 016	2 475 916	3 195 582
müüdava vara jääkväärtus	-3 653 416	-1 720 687	-1 197 112	-1 086 636	-1 304 231	-1 278 233
vara müügi kulud	-42 143	-9 600	-9 600	-9 600	-9 600	-9 600
Muud tulud varalt	596 977	319 600	314 000	314 000	314 000	314 000
Dividendid	6 541 060	8 121 000	3 635 000	3 020 000	4 135 000	5 920 000
Toetused	90 757 785	105 663 803	96 640 966	95 396 976	95 331 976	99 471 000
sh riigilt jm						
institutsioonidelt	71 188 586	72 324 530	72 031 648	73 031 976	73 031 976	73 071 000
välisrahastus	18 687 572	31 775 012	24 601 446	22 365 000	22 300 000	26 400 000
muud toetused	881 628	1 564 261	7 872			
Eelarve tulud kokku	431 858 706	445 010 251	439 774 095	454 053 280	471 106 879	492 103 303

Linna tuludest moodustavad suurima osa maksutulud, mille osatähtsus aastatel 2013-2016 on 65-67%.

Riiklike maksude osatähtsus on 63-66% tuludest. Nii maksutulude kui riiklike maksude osatähtsus järgnevatel aastatel võrreldes 2012. aastaga kasvab, seda peamiselt mittemaksuliste tulude jäämisega

sisuliselt tänasele tasemele. Seoses tasuta ühistranspordiga Tallinna elanikele väheneb kaupade ja teenuste müügist saadavate tulude osatähtsus eelkõige ühistranspordi piletitulu vähenemise arvel. Mittemaksuliste tulude osatähtsus strateegiaga hõlmatud perioodil jääb vahemikku 33-35%, millest omakorda suurima osatähtsusega on toetused riigieelarvest 15-16% tulude kogumahust.

Kirjeldataud tulude struktuur osutab sellele, et linna tulubaas on oluliselt mõjutatav riigi kesktasandil tehtavatest otsustustest. Ka välisrahastuse osas teeb lõplikud otsused Vabariigi Valitsus. Riiklikud maksud, riigieelarvelised eraldised ja välisrahastus moodustavad perioodil 2013-2016 85-86% linna eelarve tuludest. Kohalikud maksud moodustavad peale müügitulude kaotamist aga üksnes 1,4-1,6% tulubaasist.

Aastatel 2012-2016 on välisrahastuse osatähtsus 5-7% eelarve tuludest. Kõrgem on välisrahastuse osatähtsus 2012-2014 seoses suuremamahuliste töödega Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimisel ja trammiliini nr 4 infrastruktuuri kavandatava rekonstrueerimisega. Eelarvestrateegia perioodi viimaste aastate osas ei ole välisrahastuse osas otsustusi veel langetatud, kuna välisrahastuse uut finantsperspektiivi aastateks 2014-2020 Euroopa Liidus alles kavandatakse. Käesoleva eelarvestrateegia koostamisel on aluseks võetud eeldus, et Eestile eraldatav välisrahastus uuel eelarveperioodil ei vähene.

Joonis 5. Linna tulude osakaal protsentides 2011-2016

Riiklikud maksud

Maksukorralduse seaduse, tulumaksuseaduse ja maamaksuseaduse alusel eraldatakse kohalikele omavalitsustele kinnitatud maksumäärade alusel osa omavalitsuse haldusterritooriumil elavate inimeste tulumaksust ning haldusterritooriumi maksustatavalt maalt kogutav maamaks.

Tulumaks

Linnaeelarve kõige olulisem tulu on üksikisiku tulumaks, mis moodustab eelarvestrateegias käsitletaval perioodil 57-60% kõigist linna tuludest. Tulumaks on riiklik maks, mis on kehtestatud maksukorralduse seaduse ja tulumaksuseaduse alusel. Eelarvestrateegia koostamisel on arvestatud, et 2013. aastast tõstab Riigikogu Vabariigi Valitsuse ettepanekul tulumaksu eraldamise määra 0,17 protsendipunkti võrra, s.o 11,57%-le ja 2014. aastal veel 0,03 protsendipunkti, s.o 11,6%-le. Tulumaksu eraldamise määra tõstetakse kompenseerimaks osaliselt kodumaa maamaksuvabastust.

Kohalikele omavalitsustele eraldatav tulumaks sõltub keskmise palga ja muude maksustatavate tulude kasvust, maksumaksjate arvu muutusest ning kohalikele omavalitsusüksustele eraldatava tulumaksu määrast. Prognooside kohaselt jätkub ka 2013. aastal 2011. aastal alanud maksustatavat tulu saavate inimeste arvu kasv. Kasv ei ole kuigi märkimisväärne, sest madala palgataseme tõttu siirduvad paljud inimesed välismaale nii tööle kui elama. Rahandusministeeriumi 2012. aasta kevadprognoosi kohaselt suureneb Eestis 2013. aastal tööhõive 1% ning keskmine brutopalk 5%. Selle prognoosi kohaselt suureneb Eestis arvestuslikult maksustatav tulu 2013. aastal ligi 6%. Eelarvestrateegia koostamisel on Tallinnas prognoositud maksustatava tulu kasvu ca 6%. Ka järgnevatel aastatel on tulumaksu kasv 5-6% aastas. Tallinnas keskmise brutopalka kasv võib olla mõningal määral madalam kui riigis tervikuna, sest toimub mõningal määral palgavahe ühtlustumine võrreldes muude Eesti piirkondadega. Samas tööhõive kasv võib olla kiirem kui Eestis tervikuna, sest maapiirkondades koolide ja muude kohalike ja riiklike struktuuride sulgemisega jätkub elanike ümberasumine suurematesse linnadesse ning eelkõige Harjumaale ja Tallinna.

Maamaks

Maamaksu tulu moodustab 5,7-6,4% linnaelarve tuludest. Maamaks on riiklik maks, mis on kehtestatud maksukorralduse seaduse ja maamaksuseaduse alusel. Maamaksu suurus sõltub maa maksustamise hinnast, mis saadakse maa korralisel hindamisel ja maamaksu määrast. Maa maksustamishinna osas kehtivad Tallinnas senini 2001. aasta maa korralise hindamise tulemused. Maksumäär kehtestab kohalik omavalitsus. Alates 2012. aastast on Tallinnas maamaksumäär 2,5% maa maksustamishinnast.

Seisuga 21.02.2012 oli Tallinna maamaksu registris 261 125 maakasutust (maatükid ja maatükkide mõttelised osad, sh korteriomandi juurde kuuluv mõtteline osa maast). Tallinna pindalast (159,22 km²) oli seisuga 01.01.2012 maakatastrisse kantud 124,24 km². Katastrisse on kandmata reformimata riigimaa, mis moodustab 34,98 km², ehk 21,9% linna pindalast. Katastrisse kantud maast moodustab elamumaa 25,04%, sotsiaalmaa 17,46%, transpordimaa 14,37%, tootmismaa 7,39%, veekogude maa 8,90%, ärimaa 6,05%. Segasihtotstarbega maid on 10,18% ning ülejäänud maid (maatulundusmaa, mäetööstusmaa, sihtotstarbeta maa jm) 10,61%.

Joonis 6. Tallinna katastriüksuste maabilanss sihtotstarvete järgi seisuga 01.04.2012

Tallinna Linnavolikogu vabastas 2012. aastal maamaksust Tallinna haldusterritooriumil asuva maa omanikud või maakasutajad tema kasutuses olevalt elamumaalt kuni 1500 m² ulatuses, kui taotleja elukoht sellel maal asuvas elamus vastab rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele. Tingimuseks oli, et

taotleja ei saa maa kasutusõiguse alusel rendi- või üüritulu. Juba varasemast ajast olid vabastatud maamaksust okupatsioonireiimide poolt repressseeritud isikud.

2012. aastal andis linn kodualuse maa maamaksuvabastust 125 318 isikule summas 8 912 tuhat eurot. Keskmise vabastus koduomaniku kohta oli 71,11 eurot. Lisaks on 2012. aastal maamaksuvabastus määratud 791 repressseeritud isikule summas 168 tuhat eurot.

2013. aastast hakkab kehtima maamaksuseaduse alusel antav riiklik maamaksuvabastus. Selle alusel on maamaksu tasumisest vabastatud maa omanik või kasutaja tema omandis või kasutuses oleva elamumaa või maatulundusmaa õuemaa kõlviku osas linnas kuni 0,15 hektari ulatuses, kui sellel maal asuvas hoones on tema elukoht vastavalt rahvastikuregistrisse kantud elukoha andmetele. Maa kaasomandi puhul on maamaksuvabastus kaasomanikele kokku 0,15 hektarit (v.a korteriomandid).

Kohalikud maksud

Kohalike maksude kehtestamise aluseks on kohalike maksude seadus. Kohalike maksude seadus võimaldas kuni 2012. aastani omavalitsustel kehtestada kaheksa kohalikku maksu, milleks on reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks, parkimistasu, müügitaks, paadimaks, mootorsõidukimaks, loomapidamismaks ja lõbustusmaks.

2011. aastal oli Tallinna linnas kehtestatud neist müügitaks, reklaamimaks, teede ja tänavate sulgemise maks ning parkimistasu ning kohalike maksude osatähtsus linnaeelarve tuludes oli 5,4%. Vabariigi Valitsuse ettepanekul muutis Riigikogu kohalike maksude seadust, kaotades 2012. aastast müügi- ja paadimaksu. Selle tulemusena langes kohalike maksude osatähtsus linna tuludes 2012. aastal 1,6%-ni ehk marginaalse tähtsusega tuluks, mis veel kord tõendab, et Eesti omavalitsustel sisuliselt puudub iseseisev maksustamisvõime ning seega ka võimalus oma tulubaasi kujundada ja mõjutada. Edaspidi kohalike maksude osatähtsus väheneb veelgi.

Reklaamimaks moodustab vaid 0,4-0,5% linnaeelarve tuludest. Reklaamimaksuga maksustatakse linna haldusterritooriumil asuvatele hoonetele, rajatistele ja reklaamikandjatele ning ühissõidukitele paigutatud reklaam. Maksumäär on 0,45 eurot päevas reklaamipinna ühe ruutmeetri kohta. 2012. aastal on maksumäär ajutiselt seoses reklaamituru madalseisuga alandatud 0,4 eurole ruutmeetrilt. Seoses majanduse elavnemisega on kosunud reklaami- ja sealhulgas välireklaami turg. Selle tulemusena on ka reklaamimaksu tulu 2011. aastast alates kasvanud.

Teede- ja tänavate sulgemise maks moodustab kõigest 0,1% linnaelarve tuludest. Teede- ja tänavate sulgemise maksu tuleb tasuda üldkasutatava tänava, väljaku, pargi ja puhkeala sulgemise eest. Maksumäärad on diferentseeritud sõltuvalt tänavate grupist, sulgemise viisist (täielik või osaline), nädalapäevast, kellaajast ja sulgemise kestvusest ning on vahemikus 19,17 kuni 1533,88 eurot ööpäevas. Maksutulu on otseses sõltuvuses ehitusmahtudest ning järelevalve tõhususest. Ehitusmahud on peale kolme aastast langust 2011. aastast alates hakanud taas tõusma.

Parkimistasu moodustab 1% linnaelarve tuludest. Parkimistasu on linna avalikul tasulisel parkimisalal parkimise korraldamise eesmärgil kehtestatud kohalik maks, mida tasub mootorsõiduki juht parkimise eest parkimisalal. Tasulisel linnale kuuluval parkimisalal on 6,4 tuhat tasulist parkimiskohta. Parkimisel on esimesed 15 minutit tasuta. Lähtudes parkimise tsoonist on tasu iga järgneva 15 minuti eest 0,26 kuni 1,15 eurot. Parkimistasu maksmatajätmise või vähemmaksmise korral määratakse maksukohustuslasele viivistasu 30,68 eurot ööpäevas. Parkimistasust moodustab ligi 85% parkimispiletite tulu ja 15% viivistasu otsuste alusel laekunud summad. Parkimistulule avaldab mõju üldine majandusolukord ja konkurents eraparklatelt. Tallinnas on eramaal kokku 220 tasulist eraparklat 22,6 tuhande parkimiskohaga ning nendest 7,7 tuhat tasulist parkimiskohta asub linna tasulises avalikus parkimisalas.

Kaupade ja teenuste müük

Tulu kaupade ja teenuste müügist moodustab 10-11% linnaelarve tuludest. Kaupade ja teenuste müügi all käsitletakse põhiliselt linna asutuste omatulu, s.o tulu majandustegevusest, üürist, rendist jm ning hoonestusõiguse- ja kasutusõiguse tasu. Tallinna linna organisatsiooni koosseisu kuulub 23 ametiasutust ja 251 hallatavat asutust, kes osutavad avalikkusele mitmesuguseid teenuseid erinevates tegevusvaldkondades. Majanduslangusega kaasnenud ettevõtete tulude ja linna elanike sissetulekute langus avaldas negatiivset mõju teenuste hindadele ja müügikäibe. Järgnevatel aastatel kaupade ja teenuste müük mõningal määral kasvab (välja arvatud ühistranspordi piletitulu). Seoses kinnisvarasektoris toimunud hinnalangusega alandas ka linn osaliselt üürihindu, lisaks avaldab üürituludele mõju ka vara müük, millest tulenevalt väheneb ka eelolevate perioodide üüritulu.

Toetused

Eraldised riigielarvest

Kohalike omavalitsuste eelarve tuluks on ka toetused, sh eraldised riigieelarvest, välisrahastusest ja sihtotstarbelised toetused. Riigieelarve seaduse alusel teeb riik eraldisi kohaliku omavalitsuse eelarvesse tasandusfondi ja toetusfondi kaudu ning sihtotstarbeliste eraldistena. Põhilise osa sellest moodustavad eraldised põhikoolide- ja gümnaasiumide õpetajate palkadeks, koolilõuna toetamiseks, koolide õppevahendite soetuskuludeks, täiendõppe ja kutseõppe toetamiseks, toimetulekutoetuseks, linnateatrile töötasudeks ja keskraamatukogule teavikute soetamiseks. Majanduslanguse perioodil vähendas riik omavalitsustele riigieelarvest eraldatavaid vahendeid.

Alljärgnevas tabelis on esitatud Tallinnale aastatel 2008-2012 riigieelarve toetusfondist eraldatavate vahendite struktuur.

Tabel 7. Eraldised toetusfondist 2008-2012 (eurot)

Toetuse liik	2008	2009	2011	2012	Muutus 2012/2008	
					^	%-s
Tasandusfond	61 659 411	55 897 659	59 475 974	58 951 716	-2 707 695	-4,4
sh hariduskulud	54 161 821	50 372 488	50 142 810	49 978 276	-4 183 545	-7,7
koolilõuna toetus	3 809 070	3 879 663	4 098 068	4 202 048	392 978	10,3
koolieelsete lasteasutuste toetus	3 203 431				-3 203 431	-100,0
sotsiaaltoetusteks ja -teenusteks	157 159	261 540	443 617	434 088	276 929	176,2
toimetulekutoetuseks	327 931	1 383 968	4 791 479	4 337 304	4 009 373	1 222,6

Allikas: Rahandusministeerium

2012. aastal on eraldised toetusfondist Tallinnale vähenenud nii 2011. aastaga kui 2008. aastaga võrreldes. 2011. aastaga võrreldes on kasvanud vaid koolilõuna toetus ning 2008. aastaga võrreldes toimetulekutoetus ja eraldised sotsiaaltoetusteks ja -teenusteks.

Riigi eelarvestrateegias ei ole aastatel 2013-2016 käesoleva aastaga võrreldes tasandusfondi osas suuremaid muudatusi kavandatud.

Välisrahastus

Linna üheks eelarvepoliitiliseks eesmärgiks strateegiaga hõlmatud perioodil on kaasata arengukavas planeeritud eesmärkide ellu viimiseks maksimaalses mahus välisrahastust. Suurem osa linnale seni antud välisrahastusest on eraldatud kolme struktuurifondi kaudu, milleks on Euroopa Regionaalarengu Fond, Euroopa Sotsiaalfond ja Ühtekuuluvusfond. **Linna eesmärk ja ka valmisolek on kasutada kõiki võimalusi investeringute elluviimiseks, mida näeb ette "Riiklik struktuurivahendite kasutamise strateegia aastateks**

2007-2013”.

Eelarvestrateegias käsitletaval perioodil on kavandatud 2007-2013. aasta struktuurivahendite arvelt teostada järgmiste suuremate välisprojektide teostamine ja jätkamine:

Tabel 8. Suuremad välisprojektid (eurot)

Välisprojekti nimetus	Projekti kestvus	Maksumus kokku	sh välis-rahastus
Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimine Tallinnas	2007-2013	80 745 994	54 597 285
Ülemiste liiklussõlme rekonstrueerimine Tallinnas II etapp	2011-2013	18 499 497	10 792 048
Trammiliin nr 4 infrastruktuuri rekonstrueerimine	2012-2014	22 761 921	18 906 507
Tallinna Loomaaia Keskkonnahariduse Keskuse ehitamine	2011-2013	4 436 980	3 834 699
Kultuurikatla rekonstrueerimine (koos alamprojektidega)	2007-2013	10 234 415	1 758 854
Tallinna Loomaaia ja SA Lutreola liigikaitaselabor	2011-2012	355 029	319 558
Tallinna Heleni Kooli õpilaskodu juurdeehitus	2011-2013	1 809 938	958 675
Õismäe Kooli rekonstrueerimine	2011-2013	3 035 803	2 556 446
Harjumaa kergliiklusteede võrgustiku rajamine	2010-2012	3 625 951	3 082 056
Lastele perelähedane elukeskkond (lastekodu lastele peremajade ja varjupaiga ehitamine)	2009-2014	3 776 024	2 395 728
Sotsiaalmajutusüksuste ehitamine	2010-2013	2 994 068	2 417 458
Pirita Spordikeskuse multifunktsionaalne arendamine	2010-2015	2 323 951	814 874

Euroopa Liidu uue eelarveperioodi aastatel 2014-2020 osas ei ole Euroopa Liidu poolt vastavaid õigusakte veel välja töötatud ega vastu võetud. Käesolevaks ajaks on kinnitatud vaid partnerluslepe ja rakenduskava. Kavas on keskenduda riiklikult olulistele eesmärkidele ja prioriteetidele. Euroopa Liidu vahenditest teostatavatel investeeringutel peab olema kestev positiivne mõju nii majandusele kui ühiskonnale tervikuna ning tagada tuleb püsikulude kokkuhoid. Eesmärgiks on suurendada tööhõivet, sotsiaalset kaasatust ja majanduse konkurentsivõimet. Tagada tuleb saastekoguste vähendamine ja ressursitõhusus, säästva transpordi ja tähtsamate võrguinfrastruktuuride kitsaskohtade lahendamine. Jätkub vahendite suunamine haridusse ja elukestvasse õppesse. Euroopa Regionaalarengu Fondi vahenditest suunatakse vähemalt 5% linnaliste piirkondade jätkusuutlikuks arenguks. Nimetatud suunad on aluseks Euroopa Liidu vahendite eraldamisel ka kohalikele omavalitsustele, kusjuures omavalitsuste prioriteetidid ja objektid peavad kajastuma ka arengukavades.

Järgnevalt on esitatud Tallinna linna prioriteetsed suunad välisrahastuse arvelt kavandatud investeerimistegevuse osas uuel Euroopa Liidu eelarveperioodil:

Sotsiaalse infrastruktuuri objektide osas:

- koolide tervikrenoveerimine, juurde- ja ümberehitused (Tallinna Pääsküla Gümnaasium, Tallinna Tondi Põhikool, Tallinna Õismäe Vene Lütseum, Tallinna Prantsuse Lütseumi spordihoone, Merivälja Kooli juurdeehitus, Kadrioru Saksa Gümnaasium, Gustav Adolfi Gümnaasiumi võimla ja algklasside hoone renoveerimine, Vanalinna Hariduskolleegeiumi põhikooli hoone renoveerimine, Tallinna Kopli Ametikooli õppetöökodade renoveerimine ja tehnoloogiliste seadmete soetamine jt);
- lasteaedade ehitus ja renoveerimine (Pirita-Kose ja Veerise lasteaia ehitus, Õismäe tee 4 asuva lasteaiahoone renoveerimine, Tallinna Mardi Lasteaia renoveerimine, Tallinna 26. Lasteaia (Kiisa tn 6) rekonstrueerimise lõpetamine jt);
- Tallinna Botaanikaia õppeaia rajamine;
- Uus tn 19 // Vene tn 30 hoone (nn “Okasroosikese loss”) rekonstrueerimine koos Breemeni torniga;
- spordi ja noorsootöö objektide ehitus ja renoveerimine (Tondiraba spordikompleksi ehitus, Sõle spordihoone ehitus, Kalevi spordihalli rekonstrueerimine, Lasnamäe noortekeskuse renoveerimine);
- sotsiaalhoolekande ja tervishoiu asutuste hoonete ehitus ja rekonstrueerimine (Lasnamäe Sotsiaalkeskuse juurdeehitus, Iru Hooldekodu uue eluhoone ehitus);
- kultuuriobjektide ehitus ja renoveerimine (Tallinna Linnateatri töökodade kompleksi ehitamine Suur-Sõjamäe tn 44d kinnistule, Tallinna Linnateatri ajalooliste hoonete (Lai tn 23, 25 ja Aida tn 6, 8, 9, 10) renoveerimine, Eduard Vilde Muuseumi kapitaalremont ja ekspositsiooni uuendamine, Lastemuuseumi kapitaalremont ja ekspositsiooni uuendamine, Mustamäe Kultuurikeskuse Kaja rekonstrueerimine, Kultuurikeskus Lindakivi huviringide maja rekonstrueerimine, Tallinna Keskraamatukogu vene ja võõrkeelse osakonna rekonstrueerimine, langenud ohvitseri mälestusmärgi rajamine Tondil, Balti tee (Balti keti) mälestusmärgi rajamine).

Tehnilise infrastruktuuri objektide osas:

- trammiliin nr 4 infrastruktuuri rekonstrueerimine;
- Kalamaja möödasõidu rajamine;

- Põhjaväila ehitus ja Russalka ristmiku rekonstrueerimine;
- kergliiklusteede rajamine;
- Haabersti mitmetasandilise ristmiku väljaehitamine;
- Peterburi tee rekonstrueerimine;
- Aegna sadama rekonstrueerimine;
- Suur-Sõjamäe sademeveesüsteemi väljaehitamine;
- projekt Tallinna tramm (I etapp Lasnamäe - Tallinna kesklinn ja Kopli trammitee rekonstrueerimine tagasipöördega Laikmaa tänaval).

Keskkonna objektide osas:

- linna sademevee skeemide koostamine ja rajatised sademeveest põhjustatud üleujutuste vältimiseks;
- randade infrastruktuuri parendamine;
- linna kalmistute heakorra, veevarustuse jm taristu parendamine;
- linna puistute, parkide ja haljasalade korrastamine.

Linnamajanduse infrastruktuuri objektide osas:

- Tammsaare pargi ja Teatri väljaku rekonstrueerimine;
- Tallinna vanalinna bastionide vööndi rekonstrueerimine;
- munitsipaal- ja sotsiaalelamute ja endiste ühiselamute renoveerimine (sh energiatõhususe suurendamine);
- energiatõhusate sotsiaalmajutusüksuste ehitamine ja renoveerimine;
- arhitektuuri- ja kultuurimälestiseks oleva Tallinna Linnahalli rekonstrueerimine konverentsikeskuseks.

Ühistranspordi valdkonnas:

- uute energiatõhusate trammide ja trollibusside soetamine;
- Ülemiste ümberistumisterminali rajamine.

Turvalisuse ja avaliku korra valdkonnas:

- Tallinna tänavavalgustuse rekonstrueerimine;
- liikluskorraldusvahendite uuendamine ja rekonstrueerimine eesmärgiga muuta liiklus sujuvamaks ja vähem saastet tekitavaks;
- ühistranspordi infosüsteemide ja sidesüsteemide kaasajastamine.

Turismiga seotud valdkonnas:

- Tallinna Loomaaia jääkarude ekspositsiooni ehitus;
- Tallinna Lauluväljaku rekonstrueerimine;
- Kadrioru pargi alumise aia rekonstrueerimine.

Tallinna linna lähiaastate põhieesmärgid

Eelarvestrateegias on perioodil 2013-2016 linna esmaseks prioriteediks tagada seadusjärgsete avalike teenuste osutamine linna elanikkonnale. Tallinna linna lähimate aastate põhieesmärgid olulisemate valdkondade lõikes on järgmised:

Hariduse valdkonnas:

- “Lasteaiakoht igale lapsele” - lasteaedade renoveerimise tulemusena uute rühmade avamine;
- “Koolid korda” - koolide renoveerimise jätkamine tagamaks kaasaegne õpikeskkond;
- koolide õppekavade arendamine - koostöös riigiga on kavas muuta õppekavad paindlikumaks;
- Tallinna üldhariduse arengukava 2009-2014 tegevuste elluviimine.

Koostöös erasektoriga lõpetatakse 2012. aastal Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi ja Tallinna Läänemere Gümnaasiumi tervikrenoveerimine ning renoveerimistööd Kolde Lasteaias ja Tallinna Lasteaias Vikerkaar. Sellega seotud kulude kasv on planeeritud alates 2013. aastast.

2012. aastal valmivad renoveerimistööde tulemusena lasteaedades ruumid 16 uue rühma avamiseks, 2013. aastal on kavas avada renoveeritud ruumides veel 10 rühma. Rühmade avamisega kaasnevad kulud lisanduvad põhiliselt 2013. aastast. Ka järgnevatel aastatel on kavas avada vastavalt eelarvelistele võimalustele uusi lasteaiarühmi.

Kultuuri valdkonnas:

- linna kultuurikalendri ürituste jätkusuutlikkuse tagamine järgnevatel aastatel, säilitades kultuuripealinna projekti raames välja arendatud uued algatused ja festivalid;
- Tallinna rikkaliku ajaloopärandi säilimine, eksponeerimine, uurimine ja tutvustamine;
- olemasolev kultuuriasutuste võrgustiku arendamine, et tagada Tallinna kultuurielu mitmekesisus ja pakkuda linnakodanikele kvaliteetset kultuuriteenust;
- kodanikuühiskonna edendamine kultuuri ja pärandi hoidmise valdkonnas.

Spordi- ja vaba aja valdkonnas:

- võimaluste loomine linna elanikele harrastus- ja saavutusspordiga tegelemiseks;
- sportimisvõimaluste ja -valikute laiendamine;
- sporditegevuse toetamine;
- tingimuste loomine noortele arendavaks tegevuseks.

Suurem kulude kasv spordi- ja vaba aja valdkonnas on eelarvestrateegias käsitletaval perioodil seotud Tondiraba ja Sõle spordikomplekside ning Haabersti spordihalli valmimisega.

Sotsiaalhoolekande valdkonnas:

- puuetega inimestele avalike ja erateenuste kättesaadavuse ning abistava toe tagamine ja võimaluste loomine toimetulekuks ja aktiivseks eluks;
- eakate hoolduse ja toimetuleku tagamine ning toimetulekuraskustes eakate perekondade toetamine;
- riskiperedele ja vanemliku hoolitsuseta lastele sotsiaalabi ning käitumisprobleemidega lastele rehabilitatsiooni võimaluste tagamine;
- majanduslikult vähekindlustatud ja kriisirühmadesse kuuluvatele täiskasvanutele sotsiaalabi ning sotsiaalse rehabilitatsiooni võimaluste tagamine.

Linna poolt elanikkonnale sotsiaalsete teenuste ja toetuste osutamine algab lapse sünnist ja kestab kogu tema elu. Suuremaks muudatuseks on pensionäridele makstava toetuse tõstmine 2013. aastast 76,7 eurolt 125 eurole. Arvestatud on viimastel aastatel asetleidnud soojusenergia, toiduainete jm hinnatõuse ning oodatavaid hinnatõuse 2013. aastal. Linna poolt makstav pensionitoetus võimaldab pensionäridel lisaks igapäevastele elementaarsetele tarbevajadustele osta ka muid eluks vajalikke kaupu ja tarbida linna poolt pakutavaid teenuseid.

Tervishoiu valdkonnas:

- erinevate ametkondade ja linnaosade terviseedendajate võrgustiku toel linna elanike tervisekäitumise edendamine;
- ravikindlustuseta inimestele linna varjupaikades ja sotsiaalmajutusüksustes esmatasandi arstiabi kättesaadavuse tagamine;
- uimastisõitlastele ravi- ja rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavuse parandamine.

Ettevõtluse valdkonnas:

- linna ettevõtete rahvusvahelise konkurentsivõime tugevdamine koostöö ja teadmiste mahuka ettevõtluse toetamise kaudu;
- tallinlaste ettevõtlusaktiivsuse taseme säilitamine;
- Tallinna kui turismi sihtkoha rahvusvahelise ja kohaliku tuntuse suurendamine kvaliteetse turismiinfo kättesaadavuse kaudu ning selle tulemusena uute töökohtade loomine.

Tallinna linn liidab 2012. aastal autobussikoondise ning trammi- ja trollibussikoondise üheks ettevõtteks Tallinna Linnatranspordi Aktsiaselts, mille tulemusena saavutatakse märkimisväärne kulude kokkuhoid. Kokkuhoid saavutatakse eelkõige juhtimis- ja administratiivkulude arvelt. Samuti kaob liiniveol dubleerimine ning tugiteenused koonduvad. Arvestuste kohaselt saavutatakse kulude kokkuhoid tugiteenustelt, kuna liidetakse dispeteri, remonditöö, kinnisvara, finantsjuhtimise, finantsarvestuse, personali ja infotehnoloogia valdkonnad. Kvaliteetse ühistransporditeenuse tagamiseks on kavas soetada 100 uut ja 100 kasutatud bussi, lisaks muid transpordivahendeid (keskkonnasõbralikke tramme ka välisrahastuse toel).

Linnamajanduse valdkonnas:

- vähekindlustatud isikute (kes ei suuda ise endale eluruumi soetada või üürida) eluasemeprobleemide lahendamine;
- linna elamufondi struktuuri korrastamine;
- linnale kuuluvate eluruumide ja äriruumide heaperemehelik majandamine;
- endiste ühiselamute renoveerimise programmi jätkamine, sh Akadeemia tee 48 ühiselamu renoveerimine.

Linnatranspordi valdkonnas:

- tasuta ühistranspordi tagamine alates 2013. aastast kõigile rahvastikuregistrijärgsetele Tallinna elanikele;
- ühistranspordi parema toimimise huvides ühistranspordi prioriteedisüsteemi lahenduste kavandamine, ühistranspordiliikluse reaalaja juhtimis- ja kontrollisüsteemi rakendamine, kaasates selleks Euroopa Liidu struktuurivahendeid ning ühissõidukitele esitatavate kvaliteedinõuete välja töötamine, sh arvestades nõudeid erivajadusega inimeste teenindamisel;
- Tallinna ühistranspordis uue piletisüsteemi rakendamine;
- liikluskoormuse vähendamise eesmärgil koolibussi projekti raames vastavasisuliste teavituskampaaniate läbiviimine.

Teede ja tänavate valdkonnas:

- linnale vajaliku tänavavõrgu ja jalgrattateede võrgustiku väljaehitamine;
- teede ja tänavate rekonstrueerimine ja remontimine;
- tänavavalgustuse säästvate lahenduste väljatöötamine ja rakendamine.

Haljastuse valdkonnas:

- hooldatud haljasalade ja linnametsade võrgustiku kujundamine Tallinnas;
- korraldatud jäätmeveo tagamine;
- jäätmejaamade tegevuse laiendamine ja korrastamine;
- korteriühistute õuealade, parkimiskohtade rajamise ja fassaadide korrastamise toetamine.

Insenerivõrkude valdkonnas:

- üleujutuste vältimise ning sademevee käitluse optimeerimise eesmärgil uurimistööde tellimine ja lahenduste leidmine lahkvoolsete sademeveekanalisatsiooni süsteemide arendamiseks.

Linnaplaneerimise valdkonnas:

- kõigis linnaosades üld- ja teemaplaneeringute kehtestamine;
- üldplaneeringute täpsem ja sihipärasem menetlemine, detailplaneeringute menetlusprotsessi kiirendamine ning avalikkuse tõhusam kaasamine.

Linna tegevuskulud

Tallinna linna tegevuskuludes on suurima osakaaluga majandamiskulud (31%), järgnevad tööjõukulud (27%) ja toetused (17%).

Joonis 7. Kulude struktuur majandusliku sisu järgi

Majandamiskulud koosnevad:

- administreerimiskuludest;
- kinnistute, hoonete, ruumide, rajatiste, sõidukite ja inventari majandamiskuludest;
- koolituse, õppevahendite, meditsiini- ja materjalide kuludest;
- toitlustus- ja muude teenuste kuludest.

Majandamiskuludest suurima osakaaluga on kinnistute, hoonete, ruumide ja rajatiste haldamis- ja majandamiskulud (50%). Haldamis- ja majandamiskuludest moodustavad kütte- ja soojusenergia kulud keskmiselt 6% ja elektrikulu 2,8%.

Majandamiskulude kasvu suurendab jätkuv hinnatõus. Kuna tarbijahinnad kasvavad ka eeloleval perioodil, suurendab hindade kasv ka linna asutuste kulusid. Samuti on paljud linna lepingulised kohustused seotud tarbijahinnaindeksi muutusega, mistõttu tarbijahinnaindeksi kasv toob kaasa linna poolt sõlmitud lepingutest tulenevate tegevuskulude iga-aastase kasvu.

Joonis 8. Harmoniseeritud tarbijahinna indeksi muutus võrreldes 2000. aastaga

Kiiresti on kasvanud kütuse ja soojusenergia hind. 2012. aastal kasvab elektrienergia ülekandetasu ja 2013. aastast tõuseb elektrienergia hind ca 50%. Elektriarvet kasvatab samuti taastuvenergia osatähtsuse kasv. Elektriarvest moodustab elektrienergia maksumus vaid 35%, võrgutasu 37%, taastuvenergia tasu 7% ning käibemaks ja aktsiis 22%. Esialgsel andmetel kasvavad linna asutuste elektrienergiakulud aastaarvestuses võrgutasude ja elektrienergia tõusu tulemusena kokku 1,1-1,2 miljonit eurot. Elektrienergia tõus mõjutab samas ka muude linna asutuste sisseostetavate teenuste ja kaupade hindu. Eeldatav elektrienergia tõus suurendab eeskätt siiski kõige rohkem tänavavalgustuse ning ühistranspordikulud. Tänavavalgustuse kuludest moodustavad kulud elektrile ca 40%, nii võivad tänavavalgustuse kulud 2013. aastal elektriturul avamisest tingituna kasvada ca 0,5 miljonit eurot.

Tööjõukulud

Tööjõukulud moodustavad linna kuludest ca 27%. Kulutused töötasule on vähenenud 2008. aastaga võrreldes 7,9%. Kuna tarbijahinnad on kasvanud samal perioodil 8% ning 2012. aasta lõpuks üle 11%, siis on toimunud linna töötajate reaalsalga oluline vähenemine. Seetõttu on vajalik eelarvestrateegias käsitletaval perioodil üle vaadata töötajate palgad tagamaks konkurentsivõimelisus töajõuturul.

Rahandusministeeriumi 2012. aasta kevadprognoosis eeldatakse aastatel 2013-2016 Eestis keskmiselt 5-6% brutopalgas kasvu aastas. Tallinna linnas moodustab kõigi linna asutuste töötajate 1%-line palgatõusuks vajaminev summa üle 1 miljoni euro. 2011. aastal oli linna asutuste töötajate keskmine arv 12 586 töötajat, sellest linnaametnikke 1543. Linna töötajatest 64% töötab haridussektoris, 12% spordi, noorsootöö ja kultuuri ning 10% tervishoiu ja sotsiaalhoolekande valdkonnas. Muude tegevusalade - kommunaalmajandus, transport, avalik kord, keskkonnakaitse - töötajate osakaal on väiksem.

Toetused

Antavatest toetustest moodustavad 82% siht- ja mittesihtotstarbelised toetused tegevuskuludeks ja põhivara soetuseks ning 18% sotsiaaltoetused. Seoses tasuta ühistranspordiga kasvab toetus ühistranspordile aastaarvestuses üle 14 miljoni euro. Tingituna pensionäridele makstava pensionilisa tõstmisega 125 eurole kasvab nimetatud toetus 2012. aastaga võrreldes 4,2 miljonit eurot.

Muudest kuludest on suurima osakaaluga (60%) maksu-, lõivu- ja trahvikulud, millest enamiku ehk 99,6% moodustab linna kuluna kajastatav käibemaksukulu (18,1 miljonit eurot).

Tallinna linnaeelarve tegevuskuludest moodustavad suurema osa haridusvaldkonna kulud 36-37%, linnatranspordi kulud 14-15% ja sotsiaalhoolekande valdkonna kulud 10-11%.

Tabel 9. Tegevuskulud valdkondade lõikes aastatel 2012-2016 (eurot)

TEGEVUSKULUD	2011	2012	2013
	täitmine	eelarve	prognoos
Valdkond			
Linna juhtimine	927 896	983 046	1 011 000
Linna tugiteenused	25 715 723	27 709 814	29 507 000
Haridus	87 457 421	90 716 640	96 230 000
Kultuur	20 431 913	21 043 522	20 493 000
Sport ja vaba aeg	8 614 281	9 130 311	9 223 000
Noorsootöö	1 583 814	1 537 206	1 586 000
Sotsiaalhoolekanne	31 067 170	31 164 662	33 699 000
Tervishoid	2 130 203	2 126 295	2 199 000
Linnamajandus	15 435 006	18 423 660	18 928 000
Ettevõtluskeskkond	4 317 505	4 617 325	4 263 000
Linnatransport	54 744 416	57 402 743	57 406 000
Teed ja tänavad	23 965 897	21 336 840	22 681 000
Heakord	5 777 736	7 397 947	7 436 000
Tehnovõrgud	17 844 620	17 675 565	8 607 000
Muud kommunaalkulud	1 130 768	1 128 630	1 129 000
Keskkonnakaitse	1 694 479	1 385 100	1 381 000
Linnaplaneerimine	2 841 135	2 870 727	2 902 000
Avalik kord	3 515 149	3 630 860	3 743 000
Valdkonnad kokku	309 195 131	320 280 893	322 434 000
Finantskulud	4 274 942	6 940 000	5 200 000
Reservfondid	3 356 110	3 959 708	3 959 000
Tegevuskulud, v.a riigieelarve ja muude eraldiste arvelt	316 826 183	331 180 601	331 594 000
sh omatulude arvelt	56 262 282	63 226 222	49 502 000
välisrahastuse arvelt	1 505 614	2 700 904	319 000
välisprojektide kaasfinantseerimise arvelt	32 633	13 083	7 000
linnakassa tulude arvelt	259 025 655	265 240 392	281 764 000
Riigi ja muude institutsioonide toetuste arvelt tehtavad kulud	72 146 943	68 700 000	69 000 000
Kokku kulud	388 973 126	399 880 601	400 594 000

Suurem osa tegevuskuludest kaetakse linnakassa tulude (sh riiklikud ja kohalikud maksud, dividendi tulu jm) arvelt. Järgnevatel aastatel linnakassa tulude osatähtsus tegevuskulude katteallikana pidevalt suureneb. Riigieelarvelised toetused katavad tegevuskuludest 16-17%, sellest enamuse moodustavad õpetajate palgad ja riiklik toimetulekutoetus. Linna asutuste poolt teenitavate omatulude arvelt kaetakse tegevuskulusid vaid 12-16% ulatuses. Järgnevatel aastatel seoses tasuta ühistranspordiga Tallinna asutuste omatulude osatähtsus kulude katteallikana väheneb veelgi.

Joonis 9. Tegevuskulude katteallikate struktuur 2012. aastal

Tulenevalt piiratud võimalustest suurendada linna tulubaasi, tuleb linnal eeloleval perioodil jätkata linnaorganisatsiooni tööprotsesside kaasajastamist ja tõhustamist, töö kvaliteedi tõstmist, kvalifitseeritud töötajaskonna tööerakendamist, suurendades seeläbi ressursside kasutamise efektiivsust ja parandades

kvaliteeti.

Linna tulemi prognoos

Võttes arvesse eeloleva perioodi tulude ja kulude prognoose, kujuneb linna eelarve tulem aastatel

2012-2016 alljärgnevalt:

Tabel 10. Tulemi aruanne 2011 ja prognoos 2012-2016 (eurot)

Tegevustulem	2011	2012	2013
Tulud kokku	431 858 706	445 010 251	439 774 000
Riiklikud maksud	242 785 903	256 000 000	278 300 000
Kohalikud maksud	24 136 652	7 012 000	7 022 000
Lõivud	582 041	535 391	546 800
Kaupade ja teenuste müük	61 507 418	63 729 778	50 056 000
Muud tulud	2 865 085	1 597 183	1 354 500
Finantstulu	209 974	285 000	300 000
Vara müük	5 571 369	3 476 783	2 811 300
Müüdava vara jääkmaksumus	-3 653 416	-1 720 687	-1 197 100
Vara müügi kulud	-42 143	-9 600	-9 600
Muud tulud varalt	596 977	319 600	314 000
Dividendid	6 541 060	8 121 000	3 635 000
Toetused riigilt	71 188 586	72 324 530	72 031 600
Välisrahastus	18 687 572	31 775 012	24 601 400
Välisprojektide kaasfinantseerimine	686 525	1 564 261	7 800 000
Toetused muudelt residentidelt	195 103		
Kulud kokku	395 097 617	412 072 127	413 602 500
Tegevuskulud linna omavahendite arvelt	315 320 567	328 466 614	331 266 900
Tegevuskulud riigilt jt saadud sihtotstarbeliste toetuste arvelt	72 146 943	68 713 083	69 007 800
Tegevuskulud välisrahastuse arvelt	1 505 614	2 700 904	319 800
Investeeringuprojektide kulud	6 124 493	12 191 526	13 007 900
Tegevustulem	36 761 089	32 938 124	26 171 500
Amortisatsioon	69 775 233	64 740 903	64 500 000

Joonis 10. Linna tulud ja kulud ning tulem (parem skaala) (tuhat eurot)

Linna eelarveaasta tulem on käesolevas eelarvestrateegias esitatud kahe väljundina:

- tulemina enne amortisatsiooni, mis kajastab linna põhitegevuste tulemusena kavandatavate tulude ülejääki kuludest;
- eelarveaasta tulemina, mis võtab arvesse ka amortisatsioonikulu.

Amortisatsioonikulude suhteliselt kõrge osakaal (14-16%) linna tegevuskuludes omab olulist mõju linna tulemile. Kuna linna põhivara paratamatult oma kasutusea jooksul kulub ehk tema väärtus langeb, on vajalik vara väärtuse säilitamiseks teostada erinevaid remonttöid ja parendusi ehk teha kulutusi olemasoleva taristu korrashoiu ja funktsionaalsuse tagamiseks. Kuigi tegemist on mitterahalise kuluga, on see siiski indikatiivne näitaja, mis väljendab, millises ulatuses peaks linn arvestuslikult panustama oma vara renoveerimisse ja parendamisse, et tagada olemasoleva vara korrashoid ja vara väärtuse säilimine.

Alates 2000. aastast on üheks Tallinna linna peamiseks eelarvepoliitiliseks eesmärgiks olnud hoida tulemit enne amortisatsiooni positiivseks. Linna tulemit enne amortisatsiooni on aastate lõikes olnud positiivne ja 2015. aastast tugeva kasvutrendiga, mis tähendab, et linna põhitegevuste (jooksvate tegevuste) katteks jätkub linnal piisavalt omavahendeid.

Investeeringustegevus

Nii Tallinnale kui ka teistele kohalikele omavalitsusüksustele on nende seadusjärgsete ülesannete täitmise käigus osutatavate avalike teenuste iseloomust tingituna omane suur põhivara osatähtsus varades ning sellest tulenevalt ka suur investeeringuvajadus. Arvestades, et linnale kuuluv põhivara on suuremalt jaolt vajalik linna funktsioonide täitmiseks, ei ole võimalik olulisel määral vähendada põhivara olemit, mistõttu säilib ka vajadus kulutusteks põhivara väärtuse säilitamiseks.

Joonis 11. Tallinna linna põhivara struktuur seisuga 31.12.2011

Tallinna linna põhivaradest moodustavad suurema osa hooned ja rajatised. 2012. aasta alguse seisuga oli Tallinna linnal hooneid ja rajatisi maksumusega 676 miljoni eurot, maad 242 miljonit eurot, osalusi äriühingutes jm 95 miljonit eurot, kinnisvara investeeringuid 61 miljonit eurot ja muud põhivara 47 miljonit eurot. Tallinna linna bilansis oli käesoleva aasta alguse seisuga ligi 800 hoonet. Linna elamufondis oli aasta alguses 34 tervikelamut, milles on 2567 korterit ja ligi 6 tuhat üksikkorterit. Lisaks on linn erasektorilt kasutusse võtnud 19 elamut, milles on 1894 korterit. Linnal on 4 sotsiaalmajutusüksust. 2012. aastal lisandub veel Männiku tee 92 sotsiaalmajutusüksus ja 2013. aastal Varre tn 7 sotsiaalmajutusüksus kokku 140 uue kohaga. Linna omandis on veel palju mitteeluruume. Nende arv pidevalt väheneb seoses müübiga. Käesoleva aasta alguses oli sõlmitud 807 mitteeluruumi rendilepingut pindalaga 206 tuhat m².

2012. aasta alguses oli linnas sõiduteid kokku pikkusega 1014 kilomeetrit (edaspidi km), sellest linna omanduses 946 km. Kõnniteid oli kokku Tallinnas 923 km, sellest linna omanduses 905 km. Linnas oli kergliiklusteid (sh sõiduteele joonituid) 210 km. Kaldakindlustusrajatisi oli kokku 5,5 km, lisaks 12 silda, 12 tunnelit ja 22 viadukti. Tänavavalgustuseks vajalikke õhu- ja kaabelliine oli pikkusega 1725 km ning tänavavalgusteid 53 413 tk.

Linna investeerimistegevuse eesmärgiks eeloleval perioodil on kasutada ära maksimaalses ulatuses linna arengu seisukohast oluliste investeerimisprojektide elluviimisel “Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegias aastateks 2007-2013” kavandatud välisrahastust ning tagada nende projektide puhul nõutav omaosalus. Samuti tuleb kasutada kõik võimalused Euroopa Liidu uue eelarveperioodi (aastateks 2014-2020) välisrahastuse saamiseks.

Tabel 11. Linna investeerimistegevus aastatel 2012-2016 (eurot)

Investeerimistegevus aastatel 2011-2016	2011	2012	2013
Investeerimisprojektid kokku	35 743 872	60 957 629	65 039
sh linnaeelarve arvelt	14 241 052	27 560 813	38 579
riigieelarve arvelt	2 764 257	2 771 530	2 178
välisraha arvelt	18 030 792	29 074 108	24 281
kaasfinantseerimise arvelt	707 771	1 551 178	
Osa- ja aktsiakapitali suurendamine	2 500		
Koostööprojektid erasektoriga	32 637 046	34 760 815	27 908
Investeerimistegevus koos erasektori koostööprojektidega	68 383 418	95 718 444	92 947

Eelarvestrateegia perioodil toimuvad kõige suuremamahulised ehitus- ja renoveerimistööd teede ja tänavate valdkonnas. 2013. aasta lõpuks valmib Ülemiste liiklussõlm. Kuna tegemist on Euroopa mõistes välisrahastusega suurprojektiga, mille linna omafinantseeringu osa tõstis Vabariigi Valitsus erinevalt tavapäraselt rakendatava 15%-se omaosaluse määralt 25%-le, ei ole linnal strateegia perioodil võimalik teisi suuremamahulisi projekte ette võtta. Suurematest välisprojektidest alustatakse 2013. aastal trammiliini nr 4 rekonstrueerimist.

Muudest teede rekonstrueerimise projektidest on suuremamahulisemad Suur-Sõjamäe tänava, Tartu maantee, Telliskivi, Tehnika, Punase, Astangu jt tänavate remondid ja rekonstrueerimised, Kalamaja möödasõidu rajamine, kvartalisestest teede remondid ja rekonstrueerimised. Jätkub kergliiklusteede võrgustiku väljaehitamine.

Eelarvestrateegias käsitletaval perioodil toimub haridusasutuste materiaalse baasi tugevdamine, eelkõige koostöös erasektoriga. 2012. aastal lõpetatakse Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi ja Tallinna Läänemere Gümnaasiumi tervikrenoveerimised, samuti Kolde Lasteaia ja Tallinna Lasteaia Vikerkaar renoveerimis- ja juurdeehitustööd. Koostöös erasektoriga on selleks ajaks renoveeritud kokku linna 22 kooli ja 2 lasteaeda.

Välisraha toel renoveeritakse Õismäe Kool ning ehitatakse Tallinna Heleni Koolile õpilaskodu juurdeehitus.

Jätkub Kultuurikatla rekonstrueerimine, samuti jätkuvad ehitustööd Tallinna Loomaaias, välisrahastuse toel valmib loomaaia keskkonnahariduse keskus.

2012. aastal valmib Pirital multifunktsionaalne spordikeskus, mille hulka kuulub tervisespordihoone koos vajalike seadmete ja inventariga. Lastele ehitatakse kelgumägi ja jääväljak ning edaspidi ka tunnel Rummu tee alla pääsuga Lillepi parki.

2012. aastal valmib Tondiraba spordikompleksi projekt. Ehitustööd algavad 2012. aasta lõpus või 2013. aasta aluses.

Eelarvestrateegias kavandataval perioodil on kavas rajada ka Sõle spordikompleks ja Haabersti spordihall.

Kavas on lõpetada Tallinna Tugikeskus Juks remont ning ehitada Lasnamäe Sotsiaalkeskuse Pae tn 19 uus hoone. Välisrahastuse toel valmib 2012. aastal sotsiaalmajutusüksus Männiku tee 92 ja 2013. aastal sotsiaalmajutusüksus Varre tn 7. Jätkatakse lastekodu lastele peremajade ehitust, eesmärgiga luua asendushooldusel kasvavatele lastele võimalikult perelähedased kasvu- ja arengutingimused. Selleks ehitatakse Mustamäe ja Kopli lastekodu kasvandikele väikesed kahe- või ühepere elamud. 2012. juunis valmib peremajad Purde tn 31b ja Hooldekodu tee 5, 2013. aasta II kvartalis Künni tn 9 ning 2014. aasta II poolaastal Mirta tn 43/1 ja Mirta tn 43/2.

Aastatel 2013-2016 jätkatakse linna munitsipaalrajade ja ühiselamutüüpi hoonete renoveerimist.

Euroopa Liidu uuel eelarveperioodil, s.o aastatel 2014-2020, on kavas välisrahastust kasutades teostada maksimaalselt rekonstrueerimis- ja renoveerimistööd. Valiku linna ettepanekut hulgast teeb Vabariigi Valitsus. Tallinna linna potentsiaalsete välisprojektide loetelu Euroopa Liidu uuel eelarveperioodil on esitatud eelarvestrateegia tulude osas.

Investeeringutealane koostöö erasektoriga

Tallinna linn on sõlminud pikaajalisi koostöölepinguid erapartneritega kokku 22 kooli ja 2 lasteaia renoveerimiseks ning munitsipaalendamiseks, millest tulenevad iga-aastased lepingujärgsed kulud kajastuvad linna tegevuskuludes.

Koostöös Riigi Kinnisvara Aktsiaseltsiga renoveeriti Tallinna Pae Gümnaasium, Tallinna Mustamäe Gümnaasium, Lasnamäe Vene Gümnaasium, Tallinna Linnamäe Vene Gümnaasium, Tallinna Mustamäe Humanitaargümnaasium ja Tallinna Rahumäe Põhikool. Koostöös Vivatex Holding OÜ-ga renoveeriti Kalamaja Põhikool, Tallinna Laagna Gümnaasium, Tallinna 32. Keskkool, Tallinna Kristiine Gümnaasium ja Pelgulinna Gümnaasium. Koostöös Osühinguga BCA Center renoveeriti Tallinna Nõmme Gümnaasium, Haabersti Vene Gümnaasium, Tallinna Sikupilli Keskkool, Tallinna Ühisgümnaasium ja Karjamaa Gümnaasium. Koostöös OÜ-ga Kooliarendus renoveeriti Tallinna Humanitaargümnaasium, Tallinna Järveotsa Gümnaasium, Väike-Õismäe Gümnaasium ja Liivalaia Gümnaasium. 2011. aastal sõlmiti leping veel 2 kooli, s.o Tallinna Kuristiku Gümnaasiumi ja Tallinna Läänemere Gümnaasiumi, ja 2 lasteaia, s.o Kolde Lasteaia ja Lasteaed Vikerkaar, tervikrenoveerimiseks.

Elamuehitusprogrammi “5000 eluaset Tallinnasse” raames kavandati lahendada omandireformist tulenenud sundüürnike eluasemeprobleemid. Nimetatud eesmärgi saavutamiseks sõlmis linn koostöölepingud Skanska EMV Aktsiaseltsiga ja OÜ-ga Raadiku Arendus. Skanska EMV Aktsiaselts rajas Lasnamäele Loopealse Meeliku tn 22 ja 24 kinnistule 10 elamuga elurajooni, kus on 680 munitsipalkorterit. Peale hoonete valmimist andis arendaja elamud üle Loopealse Elamu OÜ-le, kes andis need linnale 30 aastaks rendile. OÜ-ga Raadiku Arendus sõlmitud koostöölepingu alusel võttis linn 20 aastaks rendile Raadiku tn 8 kinnistul asuvad korterelamud, kokku 1215 eluruumiga.

Lisaks eelnimetatud lepingutele on linnal veel pikaajaline teenusleping Aktsiaseltsiga Tallinna Vesi. 2010. aastal lõpetati põhiosas ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamine linna varemasustatud piirkondades. Lepingul alusel tasub linn Aktsiaseltsile Tallinna Vesi teostatud tööde eest arenduskomponendi osana.

Tulenevalt eelnimetatud lepingutest ja kaudsest võlakooormusest ning kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusest ei ole linnal võimalik uusi erasektori koostööprojekte (PPP-projekte) ellu viia.

Kohaliku omavalitsuse finantsjuhtimise seadusest tulenevad nõuded

Kuni 2011. aasta lõpuni reguleeris kohalike omavalituste võlakohustuste võtmist valla- ja linnaeelarve seadus, alates 2012. aastast kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (edaspidi *KOFS*).

KOFS-is esitatakse nõuded kohaliku omavalitsuse eelarve ja eelarvestrateegia, aruandluse ja finantsdistsipliini tagamise kohta.

Kohaliku omavalitsuse arvestusüksuse (edaspidi arvestusüksuse) koosseisu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele temast sõltuvad üksused, s.o üksused (äriühingud, sihtasutused), kes saavad kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või nende mõju all olevatelt üksuselt üle poole tuludest või saavad omavalitsusüksuselt ja tema mõju all olevalt üksuselt toetusi ja renditulu üle 10% aasta põhitegevuse tulust.

KOFS-i kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus (edaspidi omavalitsusüksus) ja arvestusüksus tagama iga-aastaselt positiivse põhitegevuse tulemi ning hoidma netovõlakoormuse piirmäära 60% piires.

Juhul kui kohalik omavalitsusüksus või arvestusüksus ei pea esmakordselt aruandeaasta lõpu seisuga kinni *KOFS*-iga kinnitatud normatiividest, s.o põhitegevuse tulemi on negatiivne (põhitegevuse kulud on suuremad kui põhitegevuse tulud) või netovõlakoormuse määr on üle 60%, informeerib Rahandusministeerium omavalitsusüksust rikkumise jätkamisega kaasnevatest tagajärgedest.

Kui omavalitsusüksus ei pea normatiividest kinni kahel järjestikusel aastal, peab omavalitsusüksus koostama finantsdistsipliini tagamise meetmete rakendamise kava koos finantsplaaniga aruandeaasta ja kolme järgneva aasta kohta. Kavas tuleb esitada tegevused koos rahaliste väärtustega, mis kindlustavad finantsdistsipliini meetmete täitmine. Omavalitsusüksuse volikogu poolt kinnitatud kava on aluseks eelarvete, lisaelarvete, eelarvestrateegia ja arengukava koostamisel. Kinnitatud kava tuleb esitada Rahandusministeeriumile ja Siseministeeriumile, kes kontrollivad selle vastavust *KOFS*-is esitatud nõuetele ning edaspidi ka kava täitmist.

Kui omavalitsuse üksus ei koosta tähtajaks nõuetekohaselt finantsdistsipliini tagamise meetmete rakendamise kava, ei pea kavast kinni või ei suuda püsivalt täita võetud kohustusi ja rahuldada võlausaldajate nõudeid, esitab omavalitsusüksus Rahandusministeeriumile taotluse raske finantsolukorra ohu kõrvaldamise menetluse algatamiseks. Selle alusel moodustab rahandusminister raske finantsolukorra

ohu komisjoni, mille liikmeteks on kaks Rahandusministeeriumi ametnikku, üks Siseministeeriumi ametnik ja kaks üleriigiliste liitude poolt nimetatud isikut.

Omaavalitsusüksuse raske finantsolukorra ohu kõrvaldamise menetluse algatamisega seoses peab omaavalitsusüksuse volikogu kuni saneerimiskava kinnitamiseni oma finantstegevusega seotud põhilised õigusaktide eelnõud (KOKS §22 lg 1) komisjoniga kooskõlastama.

Omaavalitsusüksus koostab saneerimiskava ja finantsplaani projektid ning esitab need komisjonile kooskõlastamiseks. Saneerimiskava koos finantsplaaniga koostatakse aruandeaasta ja järgneva nelja eelarveaasta kohta. Kui omaavalitsusüksus ei suuda täita saneerimiskava või Vabariigi Valitsus komisjoni ettepanekul anda omaavalitsusüksusele laenu või toetust või algatada haldusterritoriaalse korralduse muutmise vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seadusele.

Lisaks on Rahandusministeeriumil õigus KOFS-is esitatud nõuete rikkumise korral peatada tulumaksu eraldiste ülekandmise omaavalitsusüksusele (kuni 20% omaavalitsusüksusele arvestatud tulumaksu summast).

Pikaajalise võõrkapitali kaasamine ja linnalikviidsuse juhtimine

Pikaajalise võõrkapitali kaasamine

Pikaajalise võõrkapitali kaasamise eesmärgiks on linna investeringute stabiilsuse tagamine. Võõrkapitali kaasamisel peavad linn ja tema valitseva mõju all olevad äriühingud ja sihtasutused arvestama seadusandlusest tulenevate piirangute ja normatiividega, oma suutlikkusega tagada laenude teenindamine ning laenutegevusega seotud finantsriskidega.

Kuni 2011. aasta lõpuni reguleeris kohalike omavalituste võlakohustuste võtmist valla- ja linnaeelarve seadus, alates 2012. aastast kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFS), mis seab peamise erinevusena võlakohustuste võtmise piirangud ka kohaliku omavalitsuse üksuse valitseva mõju all olevatele äriühingutele ja sihtasutustele. KOFS-i kohaselt peab kohalik omavalitsus ja arvestusüksus tagama iga-aastaselt positiivse põhitegevuse tulemi ning hoidma netovõlakoormuse piirmäära 60% piires.

Tallinna linna (konsolideerimata) vastavus KOFS-i normatiividele on esitatud järgmises tabelis.

Tabel 12. Linna põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse prognoos aastatel 2012-2016 (tuhat eurot)

Netovõlakoormus	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Põhitegevuse tulud ()	407 117	400 608	406 921	426 222	442 478	456 905
Maksutulud	266 908	263 012	285 322	301 032	317 042	331 152
Tulud kaupade ja teenuste müügist	62 082	64 265	50 603	51 082	51 297	51 512
Saadavad toetused tegevuskuludeks	74 662	71 414	69 328	72 365	72 300	72 400
Muud tegevustulud	3 465	1 917	1 669	1 743	1 839	1 841
Põhitegevuse kulud (-)	373 072	377 694	390 713	409 912	415 769	426 731
Antavad toetused tegevuskuludeks	71 585	65 525	66 925	66 925	66 925	66 925
Muud tegevuskulud	298 131	308 210	319 828	339 027	344 884	355 846
Reservid	3 356	3 960	3 960	3 960	3 960	3 960
PÕHITEGEVUSE TULEM	34 045	22 914	16 209	16 310	26 709	30 173
Investeeringustegevus	-21 940	-43 043	-40 872	-18 857	-17 046	-21 441
Põhivara müük ()	5 529	3 467	2 802	2 566	2 466	3 186
Põhivara soetus (-)	34 958	64 979	65 040	38 679	37 679	48 218
Saadav sihtfinantseerimine ()	16 050	34 250	27 313	23 032	23 032	27 071
Antav sihtfinantseerimine (-)	10 732	12 767	4 682	3 696	3 700	3 700
Osaluste soetus (-)	3					
Finantstulud ()	6 751	8 406	3 935	3 320	4 435	6 220
Finantskulud (-)	4 577	11 419	5 200	5 400	5 600	6 000
EELARVE TULEM	12 105	-20 129	-24 663	-2 547	9 663	8 732
Finantseerimistegevus	-1 003	9 015	9 342	386	-11 568	-4 115
Kohustuste võtmine ()	13 800	23 806	25 000	18 000	9 000	9 000
Kohustuste tasumine (-)	-14 803	-14 791	-15 658	-17 614	-20 568	-13 115
Likviidsete varade muutus	9 630	-6 615	-14 082	101	227	3 967
Likviidsete varade jääk	33 022	26 406	12 324	12 425	12 652	16 620
Nõuete ja kohustuste saldode muutus	-1 472	4 498	1 239	2 262	2 132	-650
Võlakohustused aasta lõpuks	237 018	246 034	255 376	255 761	244 193	240 078
sh laenukohustused	235 064	244 080	253 422	253 807	242 239	238 124
Netovõlakoormus	203 997	219 628	243 051	243 336	231 541	223 459
Netovõlakoormus %	50,1	54,8	59,7	57,1	52,3	48,9

Lisaks eelpool viidatud seadustele, reguleerivad linna võlakohustuste võtmist “Tallinna linna eelarve koostamise, vastuvõtmise ja täitmise kord” ning “Tallinna linna laenude võtmise ja haldamise kord”.

Tulenevalt seadusandlikest piirangutest ning linna üldisest võlakoormusest on eelarvestrateegiaga hõlmataval perioodil linnal kavas võõrkapitali kaasata peamiselt välisrahastusega projektide omafinantseerimise tagamiseks. Uusi kontsessioonikokkuleppeid ja kapitalirendilepinguid kavas sõlmida ei ole.

Võõrkapitali kaasamisel lähtutakse järgmistest eesmärkidest:

- hoida laenuportfelli kaalutud keskmine tähtaeg vahemikus 9-15 aastat, et tagada piisav laenuteenindamise võime;

- viia linna laenutegevus võimalusel projektipõhisemaks, kaasates soodsamat pikaajalist kapitali välisprojektide omafinantseerimise tagamiseks selleks ettenähtud institutsioonidelt (Euroopa Investeerimispank, Põhjamaade Investeerimispank jt);
- refinantseerida vajadusel olemasolevaid võlakohustusi, et tagada laenumaksete stabiilsus;
- intressiriski maandamiseks fikseerida vajadusel intressid kuni 75% linna laenuportfellist.

Linn on tellinud krediidireitingut reitinguagentuurilt *Moody's Investors Service* alates 2007. aastast ning on seda iga-aastaselt uuendatud. Linnale omistatud krediidireiting kajastab linna tegelikku finantsseisundit. Tulenevalt süvenenud majanduslangusest 2009. aastal muutis reitinguagentuur 2009. aastal Tallinna linna krediidireitingu väljavaate stabiilselt negatiivseks, kuid tänu linna finantspositsiooni paranemisele kinnitas reitinguagentuur juba 2010. aastal linna reitingu taas tasemel A3 stabiilse väljavaatega. Linna krediidireiting kinnitati ka 2011. aastal tasemel A3 stabiilse väljavaatega.

Reitingu määramisel on agentuur positiivsena välja toonud mitmeid tegureid, millest olulisemad on võime teha kriisi tingimustes vajalikke finantsmajanduslikke otsuseid, kõrgetasemelist finantshaldust, paranenud likviidust ning mõõdukat ja stabiliseeruvat otsesest võlakoormust. Ohuteguritena on reitinguagentuur näinud eelkõige puuduvat võimekust ja paindlikkust kujundada oma tulubaasi, samuti arvestatavat kaudset võlakoormust ning jätkuvast Euroopa võlakriisist tulenevaid võimalikke negatiivseid välismõjusid.

Linnal on suhteliselt suur kaudne võlakoormus. Kuigi linna otsene võlakoormus (pikaajalised laenud ja võlakirjad) on reitinguagentuuri hinnangul mõõdukas ning arvestades laenuportfelli struktuuri on linna laenuteeninduse kulud stabiilsed, on linna kaudne võlakoormus (eelkõige avaliku- ja erasektori koostööprojektidest ehk PPP-projektidest tulenevad kohustused) ning sellest tulenev surve eelarve kuludele üsna kõrge. Lähtudes KOFIS-is kehtestatud piirangutest ja võttes arvesse linna seisukohta, et linna kaudne võlakoormus edaspidi ei kasva, prognoosib reitinguagentuur kaudse võlakoormuse stabiliseerumist ning vähenemist eelolevatel aastatel ning rõhutab, et kaudse võlakoormuse võimalik kasv on üks olulisemaid tegureid, mis võib negatiivselt mõjutada linna krediidireitingut.

Tuleb arvestada asjaoluga, et linna kaks laenu on seotud reitinguga, mistõttu reitingu alandamisest tekiks laenuandjal õigus laen ennetähtaegselt tagasi nõuda. Seetõttu on äärmiselt oluline jätkata konservatiivse eelarvepoliitikaga, tagades seejuures vajaliku likviidsuspuhvri olemasolu.

Likviidsuse juhtimine

Linna haldustegevusest, investeerimistegevusest ja finantseerimistegevusest tulenevad rahavood peavad tagama, et linnal oleks jooksvalt piisavalt vahendeid oma kohustuste õigeaegseks täitmiseks. Linna likviidsuse juhtimisel on eesmärgiks seatud likviidsuspuhvri olemasolu, mis tagab vähemalt kahe nädala planeeritud väljamaksed. Lühiajalise ehk aastasisese likviidsuse juhtimisel on linnal võimalik kaasata ka lühiajalist krediiti tingimusel, et võlakohustus makstakse täies ulatuses tagasi eelarveaasta lõpuks.

Tabel 13. Linna rahajääk ja selle prognoos 2011-2016 (tuhat eurot)

Rahakäibe prognoos 2012-2016	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	tegelik	täpsustatud	prognoos	prognoos	prognoos	prognoos
Raha jääk perioodi alguseks	23 367	33 022	26 406	12 324	12 425	12 652
Raha jääk perioodi lõpuks	33 022	26 406	12 324	12 425	12 652	16 620

2011. aasta lõpus oli linna rahajääk 33 miljonit eurot. 2013. aastal on ette näha likviidsuse märgatavat kahanemist seoses välisrahastusega investeerimisprojektide valmimisega kaasnevate väljamaksetega ning müügitasude kaotamisest ja planeeritud tasuta ühistranspordiga kaasnevast laekumiste vähenemisest. Järgnevatel aastatel linna raha jääk prognooside kohaselt mõnevõrra kasvab.

Linna arvestusüksuse põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse prognoos

Tulenevalt kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse rakendumisest alates 2012. aastast on käesolevas strateegias esitatud informatsioon linna arvestusüksuse põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse kohta. Arvestusüksuse moodustavad linn ja temast sõltuvad üksused.

Tabel 14. Linna arvestusüksuse põhitegevuse tulemi ja netovõlakoormuse prognoos aastatel 2012-2016 (tuhat eurot)

Netovõlakoormus	2011
Põhitegevuse tulud ()	532 717
Maksutulud	266 908
Tulud kaupade ja teenuste müügist	200 690
Saadavad toetused tegevuskuludeks	118 429
Muud tegevustulud	3 555
<i>Põhitegevuse tulust on kokku saadud Tallinna linna teistelt arvestusüksusesse kuuluvatelt üksustelt</i>	<i>-56 865</i>
Põhitegevuse kulud (-)	-492 205
Antavad toetused tegevuskuludeks	-76 246
Muud tegevuskulud	-472 824
Reservid	
<i>Põhitegevuse kuludest kokku tehingud teiste arvestusüksusesse kuuluvate üksustega</i>	<i>56 865</i>
PÕHITEGEVUSE TULEM	40 512
Investeeringustegevus	-31 584
Põhivara müük ()	5 556
Põhivara soetus (-)	-45 175
Saadav sihtfinantseerimine ()	17 643
Antav sihtfinantseerimine (-)	-10 732
Osaluste soetus (-)	-3
Finantstulud () / finantskulud (-)	1 126
EELARVE TULEM	8 928
Finantseerimistegevus	-5 818
Kohustuste võtmine ()	15 503
Kohustuste tasumine (-)	-21 321
Likviidsete varade muutus	7 772
Likviidsete varade jääk	41 526
Nõuete ja kohustuste saldode muutus	28 883
Võlakohustused aasta lõpuks	281 819
sh laenukohustused	277 061
Netovõlakoormus	240 293
Netovõlakoormus %	45,1

Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse mõistes kuuluvad linna arvestusüksusesse:

- Aktsiaselts Ida-Tallinna Keskhaigla
- Aktsiaselts Lääne-Tallinna Keskhaigla
- Sihtasutus Tallinna Lastehaigla
- Tallinna Munitsipaalperearstikeskuse Osaihing
- Sihtasutus Lutreola

- Sihtasutus Õpilasmalev
- Tallinna Vee-ettevõtjate Järelevalve Sihtasutus
- Ettevõtluse Toetamise ja Krediidi Haldamise Sihtasutus
- Sihtasutus Kultuurikatel
- Sihtasutus Tallinna Lauluväljak
- Sihtasutus Tallinna Arengu- ja Koolituskeskus
- Sihtasutus Tallinna Televisioon
- Sihtasutus Tallinna Vene Muuseum
- Tallinna Autobussikoondise Aktsiaselts
- Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondise Aktsiaselts
- Termaki Autopargi AS
- Tallinna Linnahalli Aktsiaselts
- Sihtasutus Vene Lütseum
- Sihtasutus Keskkonnakogu

Linna arvestusüksuse netovõlakoormus oli 2011. aasta lõpus 240 miljonit eurot ning see kasvab 2016. aasta lõpuks 302 miljoni eurole. Netovõlakoormuse määr kasvab 2013. aastal 55,5%-le, kuid eelarveperioodi lõpuks langeb alla 48%-i.

Lisaks linnale on laenukohustused aktsiaseltsidel Lääne-Tallinna Keskhaigla, Ida-Tallinna Keskhaigla, Tallinna Autobussikoondis ja Tallinna Trammi- ja Trollibussikoondis.

Perioodil 2009-2011 ei saanud linna äriühingud võtta laenu ega sõlmida kapitalirendilepinguid vajaliku põhivara soetamiseks seoses laenupiirangutega valla- ja linnaeelarve seaduses.

Eelarvestrateegias käsitletaval perioodil on kavandanud kasutada võõrvahendeid Lääne-Tallinna Keskhaigla, Ida-Tallinna Keskhaigla ja Tallinna Autobussikoondis. Tallinna keskhaiglad ei ole käesoleva ajani saanud märkimisväärseid vahendeid Euroopa Liidu fondidest hoonete ja seadmete kaasajastamiseks. Seetõttu kasutavad nad selleks otstarbeks võõrkapitali, nii laenuvahendid kui kapitalirenti. 2012. ja 2013. aastal võtab Aktsiaselts Ida-Tallinna Keskhaigla kokku 15 miljonit eurot laenu silmakliiniku operatsiooniruumide ja teiste haiglakorpuste renoveerimiseks ning autonoomse elektrigeneraatoritega toitesüsteemi loomiseks. Aktsiaselts Lääne-Tallinna Keskhaigla võtab 2012. aastal 4,1 miljonit eurot laenu Haabersti tervisekeskuse ehituse finantseerimiseks. Tallinna Autobussikoondise Aktsiaselts sõlmis 2012. aastal kapitalirendi lepingu mahus 6,8 miljonit eurot 35 uue autobussi liisimiseks. Ka järgnevatel aastatel kasutavad nimetatud aktsiaseltsid võõrvahendeid investeerimistegevuse katteallikatena.

Kokkuvõte

Keskpika planeerimise üldiseks eesmärgiks on suurendada eelarveprotsessi stabiilsust, tagada linna vahendite sihipärasem arenguprojektidesse suunamine ja efektiivsem kasutamine. Eelarvestrateegia on aluseks iga-aastase eelarve koostamisel.

Käesolev strateegia on koostatud eeldustel, et Tallinna elanikkond püsib ka järgnevatel aastatel vahemikus 410-420 tuhat elanikku, Eesti majanduses 2012. aastal stabiliseerub ja järgnevate aastate majanduse reaalkasv on vahemikus 3-4% aastas ning tööhõive ja keskmine palk mõõdukalt kasvavad. 2012. aastast kaotati kohalikest maksudest müügitaks ja paaditaks ning 2012. aastast vabastati elanikud kodualusese maa maamaksust, mis vähendasid linna tulubaasi. 2013. aastast väheneb ka ühistranspordi piletitulu seoses tasuta ühistranspordiga tallinlastele. Tulude langust kompenseerib mõningal määral tulumaksu kasv, kuid reaaltulude kasv on seoses kõrge inflatsiooniga minimaalne.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kehtivatest õigusaktides lähtudes, arvestades neis sätestatud muudatuste mõju järgnevateks aastateks. Tulude ja kulude planeerimisel eeldati, et riigi õigusaktides ei tehta taas muudatusi, mis vähendavad omavalitsuse tulusid ja suurendavad kulusid. Tallinna linna eelarvestrateegia koostamisel prognoositakse alates 2014. aastast kõrgemat tulude kasvu kui riigi eelarvestrateegias. Lähtutud on eeldusest, et hiljemalt 2014. aasta alguseks on välja töötatud Euroopa Liidu struktuurivahendite järgmise eelarveperioodi (aastateks 2014-2020) tingimused ja sellega seonduvad riiklikud õigusaktid ning seetõttu välisrahastusega investeerimisprojektide maht oluliselt ei vähene.

Lähimate aastate esmaseks eesmärgiks on jätkuvalt linna elanikele vähemalt senisel tasemel avalike teenuste tagamine, abivajajate toimetuleku kindlustamine ning meetmed ettevõtluse arenguks. Suuremaid arenguprojekte on eeloleval perioodil võimalik teostada eelkõige Euroopa Liidu struktuurivahendeid kaasates.

Eelarvestrateegias on esitatud ülevaade linna ja linna arvestusüksuse likviidsuse juhtimisest ning pikaajalisest võõrkapitali kaasamisest aastatel 2013-2016. Linna finantssuutlikkust on kavandatud lähtudes kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadusega kinnitatud normatiividest.

Toomas Vitsut
Tallinna Linnavolikogu esimees